

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
34100 Trst, ulica Ghega 8/I, te-
lefon 80824, 34170 Gorica, piazza
Vittoria 46/II. Pošt. pred. (casel-
la postale) Trst 431. Poštni če-
kovni račun Trst, 11/6464
Poštnina plačana v gotovini
T E D N I K

NOVI LIST

Povečana izdaja 100 lir

N A R O Č N I N A :
četrtna lir 850 — polletna lir
1400 — letna lir 2800 • Za in-
zemstvo: letna naročnina lir 4200
Oglasni pogodboru
Spedizione in abb. post. I. gr. bis
S E T T I M A N A L E

ŠT. 936

TRST, ČETRTEK 19. APRILA 1973, GORICA

LET. XXII.

Vstajenje kot resnica

Jezusovo vstajenje od mrtvih je poleg nje-
govega učlovečenja največja dogma in hkrati
največja skrivnost krščanstva in človešt-
va. Kdor obupuje nad človeštvom ob vseh po-
javih zlobe, omejenosti, sovraštva, zagrizenosti
in nepoučljivosti v vsej človeški zgodovini in
zlasti v današnjih dneh, naj bi se zamislil v
dejstvo, da se je zdelo Bogu kot praviru vse
modrosti in vse energije vendarle vredno, da
pride na ta svet, postane človek kakor mi, nas
pouči, kako je treba živeti in ZA KAJ je treba
živeti, da tako smisel našemu življenju in se
da za nas pribiti na križ. S tem je pokazal, kako
kot Bog in Stvarnik resno jemlje človeka. Ra-
zodel nam je ves pomen človeškega življenja in
njegovega nadnaravnega cilja. Če pomislimo
na to, nam je ta misel v tolažbo in nam vliva
zaupanje v prihodnost. Bog ni in ne bo nikoli
obupal nad človeštvom, drugače bi se mu ne
bilo zdelo vredno priti med nas in trpeti, da
nas odreši. Zakaj bi torej obupavali mi? Obup
je nezaupanje v Božjo modrost in v njene na-
mene z ljudmi.

Še večji up glede nas samih nam je dal
Kristus s svojim vstajenjem od mrtvih. To se
zdi z medicinskega stališča nemogoče, mogoče
pa je z božjega stališča. Kdor pozorno bere evan-
gelij, se ne more ubraniti ugotovitvi, da je mo-
ralo biti vse tisto res: tisto čudovito, tako pre-
prosto, pa tako večno lepo pripovedovanje
preprostih judovskih mož, bivših ribičev in obrtni-
kov brez klasične izobrazbe, o Mariji Magda-
leni, ki je v jutru tretjega dne našla grob pra-
zen, in je jokala, ker je mislila, da je kdo ukra-
del truplo in ga pokopal na neznanem kraju, pa
je zagledala Jezusa živega in govorila z njim;
o Jezusovi zmagi nad smrtjo, o njegovih po-
slednjih naročilih apostolom in o njegovem vne-
bohodu. Tisti, ki se rogajo iz teh preprostih spo-
ročil apostolov, naj bi vendar povedali, kako
naj bi se bili odvijali dogodki Božjega učlove-
čenja in vstajenja drugače in v kakšni obliki
naj bi nam bili sporočeni, da bi bili enako rea-
listični, tako čudovito vzvišeni, nadnaravni in
naravni hkrati.

Človek se boji smrti in to je naravno. Toda
Jezus nam je z lastno smrtjo in vstajenjem do-
kazal, da s smrtjo ni vsega konec; da človekova
duša še dalje živi in da bomo nekoč tudi s tele-
som vstali od mrtvih, kakor je vstal On; da je
cilj našega življenja onkraj smrti in groba. To
je za kristjana gotovost, ki mu ne da, da bi se
kdaj resnično pogreznil v duševni obup, če ve-
ruje, čeprav mu ne more odvzeti instinktivne-
ga strahu pred smrtjo. Kristjan resnično ne
more biti nikdar do konca nesrečen, neskončno
veliko vzroka pa ima za to, da se čuti srečnega
in mirnega.

Preden je šel Jezus v trpljenje in smrt, je
dolgo govoril z apostoli ter jim rekel med dru-
(nadaljevanje na 2. strani)

Pomlad v Borštu

Foto: Mario Magajna

Vsem našim cenjenim naročnikom in bralcem
voščimo vesele velikonočne praznike!

NOVI LIST

Nočemo zmagoslavja nasilja in egoizma

Zadnji čas se kar vrstijo dogodki, ki pomenijo izbruhe nasilja, samovolje in brezobzirnega egoizma. Pod celim plazom takih novic se čutimo pogosto nemočni, izročeni dogodkom na milost in nemilost, obsojeni na pasivno opazovanje in komentiranje, ki ne more ničesar spremeniti in za katero se nihče od tistih, ki so dejavniki v tej tragediji, ne zmeni. Dan na dan beremo o političnih nasiljih, o metanju bomb, o premišljenih umorih in atentatih, katerih žrtve so največkrat nedolžni, ljudje, ki morajo umreti, ne da bi sploh vedeli zakaj; o grozotnih, do podrobnosti načrtovanih nasilnih dejanjih, ki vzbujajo strah zaradi svoje peklenške učinkovitosti. In vse to v imenu raznih idej in vrednot, kot so pravica, svoboda, socialni dvig, enakost, domovina, samoodločba, maščevanje za krivice, izboljšanje družbene ureditve.

Najhujši, najbolj grozotni pa so umori in druga hudodelstva, ki jih izvajajo organizirane skupnosti, celo največje, bodisi nad posamezniki s krivičnimi in zrežiranimi sodnimi procesi in sodnimi umori, bodisi nad celimi skupinami in celo narodi.

Hkrati prihaja do pojavov brezobzirnega skupinskega in klikarskega egoizma, ki se stopnjuje do nepojmljivosti, da lahko npr. 5000 ljudi pahne vse gospodarstvo velikega naroda v kaos, da si ohrani svoje ekonomske privilegije, ali da nek delovni kolektiv za zavarovanje lastnih interesov za več dni pretrga vse redno življenje v državi in mu odreče najvažnejše civilne usluge, kot so pošta, telegraf, promet in drugo, pri čemer prav načrtno računa na to, da bodo prizadete najrevnejše plasti, da bodo zaradi tega protestirale, se pritoževale in zahtevale »red«. To naj bi bila po načrtih takih kolektivov neka oblika izsiljevanja od države. Ta pa spet ne izpolnjuje svojih dolžnosti zaradi

bojazljivosti, nesposobnosti, oportunistične ali politične preračunljivosti svojih voditeljev, ki se nočejo v svojem lovu za položaje in volivne glasove nikomur zameriti in bi si radi pustili vse poti odprte.

Tako vedno bolj zmaguje anarhija, ljudi pa se polasča otopelost in samo še pasivno čakajo, kako se bodo razvijali dogodki. Mnogi sploh izgublajo voljo ne le do dejanja, ampak tudi

NAROČNIKOM IN BRAVCEM

Naročnike in brave obveščamo, da bo prihodnja številka Novega lista zaradi velikonočnih praznikov izšla čez štirinajst dni, to je v ČETRTEK 3. MAJA. Ističasno sporočamo, da bo uprava začela poslovati spet v sredo, 2. maja.

UPRAVA

do tega, da bi skušali razumeti, kaj se dogaja. Najlažje se jim zdi, da se priključijo tej ali oni stranki, tej ali oni miselni modi in slepo ponavljajo njena gesla in fraze, da si tako prihranijo ves trud iskanja resnice, rešitev in celo mišljenja. Sladko se jim zdi, da se pustijo nesti s tokom.

Najbolj pogubno pa je povečevanje takomenovanih zunanje-parlamentarnih skupin, zatočišča elementov, ki nimajo zaupanja v razum,

ampak samo v nasilje in v katerih kričavih in puhlih geslih je komaj še najti sled človeške razumnosti. Take skupine pa so tudi zatočišče in leglo kriminalnih tipov, ki v njih lahko izživljajo svoje nasilne instinkte ter jih krijejo in lepšajo s političnimi motivi in celo z revolucionarnimi gesli boja za novo, pravičnejšo družbo, kakor da bi jo bilo res mogoče ustvariti z umori, peklenškimi stroji, s koli in lažmi. Težko je razumeti, da se najdejo ljudje, ki povečujejo in se navdušujejo nad takimi »zunanje-parlamentarnimi« skupinami, celo med nami Slovenci, katerih politični boj je vedno težil po demokraciji in po parlamentarnih oblikah političnega boja, po pravičnih zakonih, po trdnih pravnih temeljih, po svobodi in po onemogočanju nasilja, zaradi katerega smo morali ravno mi v vsej svoji zgodovini največ trpeti.

Zunanje-parlamentarna skrajna novofašistična organizacija »Avanguardia nazionale« je v četrtek preteklega tedna pri razgrajanju v Milanu z ročno bombo ubila mladega 22-letnega policista Antonia Marina, zunanje-parlamentarna skrajna levica pa je v začetku tega tedna zažgala v rimskem predmestju Primavalle stanovanje misovskega aktivista, pri čemer sta zgorela dva njegova sinova, eden komaj 8-leten.

V Jugoslaviji so v četrtek uradno naznanili, da so bili pred vojaškim sodiščem v Sarajevu obsojeni na smrt in že usmrčeni triju hrvaški ustaši.

Italijanski poštni, telegrafski in telefonski uslužbenci že ves ta teden stavkajo, zato je Italija brez pošte in telegramov. Obeta pa se za praznike tudi stavka avtobusov, tramvajev in železnic.

Mihec in Jakec menita, da je treba začeti pri sodnikih

— Si vidu ti, Jakec, tisto opero, kamer ke kar naprej pojejo: »pejmo hitro, pejmo, pejmo!« jn tu gre naprej ane pu ure jn se nekamer ne zganejo?

— Pej kej ti pade zdej kar naenkrat tu u glavo?

— Znaš, se zmislem na ta »pejmo, dejmo, dejmo, dejmo« kadar ke berem al poslušam po radji tisto klepetanje odgovornih činiteljov jn prestaunikov, ke komentirajo tu mečanje bomb, vseh sort atentate jn taku naprej. Jn nečko: »dejmo, dejmo!« ma vselih smo zmiram tam.

— Ma sej so jeh nekej tudi aretirali.

— Se zna, de so jeh. Zatu ke zdej je bla reč namalo predebela. Je bla prou organizirana vojska jn je blo dosti ranjenh jn anga so tudi ubili. Sej so tudi druge bote kašnega ulovili, kašen je pršu prfina pod proces, ma kej pomaga, ke pole ni blo vseleh neč. Se spouneš ke je biu u Trsti tisti proces pruti Fredi? Med procesom so brez skrbi pozdraulali po fašistovsko jn krčali po hitlerjevsko zig hajl jn sodniki so se pej delali, ku de ne videjo jn de ne slišejo neč. Jn po paragrafah be bli mogli tiste ledi narnejn legitimirat zatu ke po ustavi...

— Znam, znam. Sej se je oglasu lani an generalni prokurator, ke je reku, de je doužnost sodnikov se ravnat po ustavi jn ustava prou natančno povej, de je fašizem prepovedan. Ma u praksi je dosti sodnikov spregledalo

te paragrafe jn pole se ni treba neč čudet, če gre zmiram na slabše.

— Vidi, Jakec, kolko je blo teh akcij samo tle pr nas. Pomazane slovenske table, razbiti spomeniki našem ledem, bombe na šulo, napadi na ledi. Jn nikoli niso neč najdlji. Jn če so po pomoti kej najdlji, so ga pole spestili, zatu ke niso mogli neč dokazat. Jn če se je pej kej dokazalo, so jeh pej vselih spestili, zatu ke je bla obsodba pogojna.

— Pej tisto u Reggio Calabrii, ke je biu prou oborožen upor? Al pej bombe, ke so staili na šine od vlakov? Jn vse neč, nobeden neč ne zna.

— Vidi, ni dougo tega ke je biu u Napoli an proces zastran fašistične manifestacije. So pojali »All'armi siam fascisti«, ma so bli vselih fraj, zatu ke je sodnik reku, de tu je bla otročarija, jn tisto de so pojali, zatu ke se jem dopade melodija. Jn — se zna — če se ti ana melodija dopade, te še ne morejo obsodet. Videš, taku je ta reč. Jn taku videjo, da jeh nobeden ne misle štrafat jn zatu jemajo zmiram bol koražo jn si upajo zmiram več. Sej be blo čudno, če be te reči ponehale.

— Ja res je. Ta glavni krivec je prouzaprou oblast jn še posebno marsikateri sodniki. Zatu nima nobenga pomena nanka zaprt al prfina obsodet kašnega zabitga mulca, ke se u mirnem cajti jegrà vojsko. Zaprt jn obsodet be mogli tiste, ke te mulce hujskajo jn jem dajejo bombe. Ma začet be mogli tudi pr sodnikah jn jm reč: al taku, al pej lahko greste.

— Ma tisti ke be mogu tu reč, zakej ni že reku? Ma se mi zdi, de tudi zdej ne bo neč jn bomo ostali pr »dejmo, dejmo«.

Vstajenje kot resnica

(Nadaljevanje s 1. strani)

gim: »Ako me ljubite, ohranite moje zapovedi. In jaz bom prosil Očeta in vam bo dal drugega Tolažnika, da ostane pri vas vekomaj. Duha resnice... Mir vam zapustim, svoj mir vam dam; a ne, kakor ga daje svet, vam ga dam jaz. Vaše srce naj se ne vznemirja in se ne plaši. Slišali ste, da sem vam rekel: »Odhajam in pridem k vam.«

Resnica naj bo torej naš tolažnik in kdor se bori za resnico, izpolnjuje Njegovo voljo. Lahko se čuti mirnega. To je mir, ki ga ne more dati ta svet, ker to ni mir iz oportunistične in boječnosti. To je mir tistih, ki žive v miru s svojo vestjo in z Bogom. In Duh desnice, Tolažnik, ki nam ga je On poslal, naj bo vedno živ v nas in zaradi njega ne smemo dopuščati, da bi zmagovala in suvereno gospodovala laž ali da bi kdo zaradi laži obsojal na smrt nekaj, kar je živo in ima pravico do življenja, do razvoja in s tem do svobode, misli, ljudi ali celo narode. Božja resnica nas obvezuje, da delujemo proti temu. S tem se borimo za življenje in izpolnjujemo božjo voljo.

Slovenska zgodovina brez mitov in sugestij

»Čudno težko se znebimo predsodkov iz zgodovine. Nekoč nas je Avstrija razdelila na Primorje, Kranjce, Korošce in Štajerce, da bi ubila v nas zavest narodne enotnosti in zavesti. In desetletja in petdesetletja smo se zmerjali s pokrajinskimi oznakami, kakor nekoč grška mesta, ki niso čutila, da so vendar grška. Ti predsodki še do danes niso povsem premagani. Naš avstrijski gospodar si je mel roke, ker mu je načrt uspel: majhni smo bili in še brez zavesti istosti in enotnosti.«

»Mladika« 1973 - št. 2, str. 3)

Človeka včasih strese, ko stalno prebira take stvari, ki nimajo nikake stvarne podlage in so bolj plod pesniške domišljije, kot pa zgodovinskih dejstev. Strese ga, ker se nekateri miti zakoreninijo v literaturi, preko te v šolo in na ta način celim generacijam vtepaajo mit neke tlačanske narodnosti. To pride in je tudi prišlo tako daleč, da vidijo v tlačanstvu oz. v njegovem mitu neko posebno veličino, ako ne romantiko, in si mita ne dajo več vzeti, pa najsi zgodovinski viri govorijo prav nasprotno.

Deželna razdeljenost že od naselitve

Dejansko nas ni Avstrija razdelila na Primorje, Kranjce, Korošce in Štajerce. Ako bi pisec le malo bolje poznal zgodovino, bi moral vedeti, da je deželna razdelitev Slovencev obstajala že od same naselitve. Do 10. stol. so se potem razvile iz Karantanije Koroška, iz Posavske krajine Kranjska, iz Karantanske krajine, Ptujске in Savinjske krajine Štajerska, pri čemer se je skozi celo zgodovino razlikovalo med Spodnjo in Zgornjo Štajersko, prva je med drugim ohranila vedno tudi slovenski značaj. (Tako A. Muchar, Geschichte des Herzogtum Steiermark, Graz 1845).

Slovensko Panonijo danes ohranjeno le v Porabju in Prekmurju, so popolnoma uničili Madžari v 10. stoletju. Primorsko omenja sicer že Trubar. Upravno pa je bila ustanovljena leta 1848 in je obsegala Goriško in Trst. Pod to enoto je upravno spadala tudi Istra. Toda uradne listine, pošta, statistika... so razlikovale med Primorsko in Istro. Verjetno zato, ker je Istra prišla pod Avstrijo šele leta 1797 in je tudi potem ohranila svoj beneški značaj, medtem ko je Primorska, potem ko je bila že zgodaj ločena od Furlanije, kot Goriška grofija in Trst imela avstrijsko tradicijo.

»Notranja Avstrija« iz slovenskih dežel

»Ubijanje« slovenske narodne zavesti v stari Avstriji se začne v prejšnjem stoletju, ne pa po prej. Zlasti po letu 1848, ko so prišle na oblast meščanske stranke z nemškim nacionalizmom. Stara avstrijska družba pa jezikovno nemškega nacionalizma ni poznala. Ravno nasprotno: spoštovala so se stare pravice in izročila, kakor je bilo v razburkanih časih pač možno. Ni še raziskano, zakaj je prav iz slovenskih dežel Koroške, Kranjske, Štajerske, kasneje Goriške, Trsta in osrednje Istre bila ustanovljena že takoj po letu 1335, ko so Kranjska in Koroška prišle pod avstrijsko vladarsko hišo Habsburg, upravna enota Notranja Avstrija z vlado v Gradu. Ta upravna enota se je tudi po reformah Marije Terezije ohranila do leta 1848. (Prim. H. Pirchegger, Geschichte der Steiermark 1740 - 1919, Graz, Wien, Leipzig 1934).

Habsburžani so priznavali politično nasledstvo Velike Karantanije in so se tudi v slovenskem jeziku kot jeziku dežele dali ustoličevati na knežjem kamnu. Zadnji se je dal ustoličiti notranjeavstrijski vladar Ernest Železni iz Gradca leta 1414. Potem pa so v zameno, da se niso več ustoličevali, priznavali v posebni listini koroškimi deželnim stanovom nekatere predpravice.

»Alpski Slovani« zanikanje slovenske narodnosti

Grška mesta so kaj malo pripravna za primerjavo s slovensko preteklostjo in sedanostjo. Klasična izobrazba res ni uporabna za vse primerjave. Kako bi se tudi mogli zmerjati samo desetletja in petdesetletja, če pa smo pokrajinsko razdeljeni že celo tisočletje. Predsodki ne bodo nikoli premagani, med raznimi mesti in pokrajinami je bila vedno tekma, kot je tudi danes med Ljubljano in Mariborom. Tistih nasprotij res ni treba prikazovati kot neko slovensko posebnost, ker so povsod po svetu.

»Avstrijski gospodar, ki si je mel roke...« zveni naivno in šolsko. Kot že omenjeno, je ta »gospodar« imel načrte, da nas uniči, v resnici šele v prejšnjem stoletju, ko je nemštvo hotelo narediti nemški most do Jadrana. Ako bi jih imel že prej, bi nas bil v celem tisočletju gotovo že ponemčil. Sicer pa je prikazovanje nekega avstrijskega gospodstva brez stvarnosti (razen do pred sto leti). Španci in Holanci, ki so tudi stoletja spadali pod habsburško vladarsko hišo, ne prikazujejo svoje zgodovine kot podložniške. In jim tudi ni treba. Samo mi Slovenci naj bi bili najnesrečnejši zaradi tega in to v času, ko se še ni nikjer rodila ideja narodne združitve in narodnih držav.

Ko se po eni strani naše izobraženstvo in polizobraženstvo tako oklepa tlačanskega mita, je po drugi strani popolnoma ravnodušno, kako nam nemško-avstrijski zgodovinarji pačijo slovensko narodnost z izrazi »Alpenlawen«, »Donauslawen«, »Slavienbruch« in podobno brez podlage v zgodovinskih virih (omenjeni Muchar, leta 1845 jih še nima), samo da nam bi zatajili izoblikovano slovensko (!) narodnost že od vsega začetka. Te izraze celo slovenski zgodovinarji in časnikarji povzemajo od njih, zlasti izraz »alpski Slovani«.

Puntar in ne Cankarjev smeravec

Seveda je to ena od prefinjenih potez avstro-nemške zgodovinske šole, ki ji slovensko zgodovino piše v celoti podlega. Podlega ji tudi in še vse

naše izobraženstvo v poudarjanju neke »majhnosti« slovenstva, kar že celo stoletje hromi in duši ustvarjalnost in miselni razmah slovenskih intelektualcev. Nesreča je v tem, da je ta slovenska »majhnost« našla pot predvsem v literaturo in bila umetniško obdelana. Tako jo s poukom slovenske literature vtepaajo v slovensko psiho že v otroški dobi. Cankarjanski slovenski človek, ki joče ob poti, ali neroden kmetič, ki prihaja z dežele v nemško govoreče mesto, res ni prototip slovenske narodnosti. To je bila socialna podoba novega časa in industrijske Evrope; dejstvo, da je pri nas bil jezikovni odnos slovensko - nemški in drugod mestno - podeželsko narečje, na sami vsebini in problemu ničesar ne spremeni. Pojav ostaja predvsem socialen.

Bogastvo slovenstva je v raznolikosti

Slovenske pokrajine so zgodovinska dediščina. S svojo raznolikostjo in posebnostmi pestrijo slovenski svet. Slovenska ustvarjalnost najbrž ne bi dosegla takega vzpona, kot ga je, ako bi bil poenotena s centralizmom. Občudovanja vredno in nekaj enkratnega je, da smo Slovenci vedeli kljub deželni razdelitvi, da smo Slovenci. Seveda je treba iskati pravih virov pri preprostem slovenskem človeku, ki je ohranil svoj naravni značaj, ne pa pri polizobražencu, pod tujimi kulturnimi vplivi. Slovenski človek se nikoli ni čutil majhnega v svojem delovnem okolju. Ohranil je celo vso zgodovino svojo socialno organizacijo v vaških soseskah (srenjah) in županih. (Pravno jih je priznavala Beneška republika slovenskim Benečanom). Slovenska majhnost bi bila edino v tem, da naši načrtani duhovi ne zmorejo slovenske širine in se ne morejo rešiti majhnostne skrotovičenosti, kot jim jo je spretno sugerirala nemška propaganda. Ako bi bili zadosti široki, bi znali ceniti primorske, kranjske, koroške... vrednote, ki so prav v svoji primorskosti, kranjskosti... pristno slovenske. Raznolikosti slovenskega sveta in duha je treba dati priznanje, ki bo bolj povezovalno kot pa morebitna slovenska ali kranjska uniforma.

Jožko Šavli

Stališča tretje strani v Južnem Vietnamu

Mirovni sporazum o Vietnamu, ki so ga podpisali 27. januarja letos v Parizu, predvideva med drugim v teku 90 dni po podpisu ustanovitev Narodnega sveta sprave, v katerem naj bi sodelovali predstavniki južnovietnamske vlade, začasne revolucionarne vlade in tretje sile, to je nevtralnih političnih sil v Južnem Vietnamu. Vse kaže pa, da obema stranema, ki sta zapleteni v vojaškem sporu, namreč režimu generala Van Thieuja in začasni revolucionarni vladi, ni preveč do miru, marveč skušata v sedanjem zmedenem položaju čimveč pridobiti v lastno korist. Prva in najvažnejša sporna točka zadeva prisotnost severnovietnamskih čet v Južnem Vietnamu. 13. člen mirovnega sporazuma določa, da se bosta »o vprašanju vietnamskih vojaških sil v Južnem Vietnamu« sporazumeli obe prizadeti južnovietnamski strani. Drugo nerešeno vprašanje, pri katerem vlada generala Thieuja in začasna revolucionarna vlada zagovarjata različna stališča, pa se nanaša na način izvedbe demokratičnih volitev; spori nastajajo tudi v znani zadevi političnih zapornikov, ki jih Van Thieu noče izpustiti.

V takem vzdušju je popolnoma naravno, da marsikoga zanima, kakšna stališča ima do teh problemov takoimenovana tretja stran oziroma koga sploh predstavlja. V Južnem Vietnamu deluje cela vrsta legalnih in ilegalnih strank, pristašev in nasprotnikov generala Van

Thieuja. Kot je znano, so bile zadnje volitve v sajgonski parlament l. 1971.

Izvoljenih je bilo 159 zastopnikov; med temi 90 takih, ki so na strani vlade, 48 opozicionalcev, 21 pa neodvisnih. Poleg tega so se mnogi politiki in generali zaradi nasprotij s Thieujevim režimom umaknili iz javnega življenja, nekateri so zaprti ali pa so odšli v tujino. Jasno je torej, da gre pri vprašanju morebitne alternative obstoječi stvarnosti v Južnem Vietnamu za politično in socialno zelo raznolike dejavnike, vsem pa je skupno to, da nasprotujejo generalu Thieuju. Opazovalci menijo, da je vloga, združiti vse te različne sile, pripadla bivšemu generalu Duong Van Minhu, znanemu tudi pod imenom Big Minh ali Veliki Minh. Ta človek javnosti ni neznan, saj je bil leta 1963 na čelu vojaške junte, ki je nasilno odstranila s prizorišča diktatorja Diema, leta 1964 je postal predsednik države, a že po enem letu zaradi novega udara moral v izgnanstvo in je tam ostal do leta 1968, ko se je lahko vrnil.

Minh je pred nedavnim pariškemu dnevniku »Le Monde« izjavil, da so rezultati mirovnega sporazuma ugodni predvsem za ZDA in Severni Vietnam, saj sta ti dve državi gotovo dosegli vse, kar sta želeli. Nasprotno pa je spo-

(Dalje na 11. strani)

Milko Matičetov o »Rožicah ziz Rezije« in svojem delu

Pred nekaj meseci je v založbi »Lipe« iz Koprca, Založništva tržaškega tiska in Inštituta za slovensko narodopisje pri SAZU v Ljubljani izšla knjiga z nekoliko nenavadnim naslovom — »Rožice ziz Rezije«. Uredil jo je znani slovenski etnograf in primorski rojak dr. Milko Matičetov, ki se že vrsto let intenzivno ukvarja z raziskovanjem ljudske proze in poezije v tej odmaknjeni dolini, ki leži na skrajnem zahodnem robu slovenskega narodnostnega ozemlja. Leta 1962 je namreč prišla v te kraje ekipa strokovnjakov iz Slovenije in Italije, ki je dobila nalogo zbrati in raziskati ljudske običaje, plese, pesmi in pripovedke. Urednik »Rožic ziz Rezije« se je bil že prej, pred drugo svetovno vojno, prvič srečal z Rezijani, vendar se je prav z omenjeno pobudo — pri njej so sodelovali Glasbeno-narodopisni inštitut in Inštitut za slovensko narodopisje iz Ljubljane ter Centro Nazionale di Musica Popolare di Roma — začel njegov tesnejši stik z domačini, tako da se je v tej dolini resnično udomačil. Dodobra je spoznal rezijanski dialekt, miselnost tamkajšnjih prebivalcev in njihov način čustvovanja ter izražanja, še posebej pa je postal pozoren na ljudsko poezijo, ki ima tako v izpovednem kot tudi formalno estetskem pogledu mnogo bogatih in zelo karakterističnih vrednot.

Knjiga »Rožice ziz Rezije« se prične z uvodno besedo Milka Matičetova v rezijanskem dialektu, nato sledi predgovor v slovenščini. Osrednji del

knjige — sem videl, kako so lepe, in to ne samo kot melodija, ampak tudi kot literarna zvrst. Tako sem spoznal, da bi bilo lepo in prav, če bi jih po literarnih in estetskih kriterijih zbral ter objavil v originalu in v prevodu v knjižno slovenščino. Že na Solbici sem jih nekaj prevedel in ko sem se vračal v Ljubljano, sem Borisu Pahorju pustil tri pesmi, ki jih je pod naslovom »Mala rezijanska antologija« objavil v »Zalivu«. To je zarodek poznejše »velike« antologije, ki vsebuje 60 pesmi. Lani pa sem 12 rezijanskih liričnih pesmi objavil v reviji »Prostor in čas«; te sem izbral iz zapiskov neke Rezijanke. Napisala je vse pesmi, ki jih je znala, tako da se jih je na koncu nabralo 100.«

Ali vsebuje zbirka izključno lirične pesmi? Je med njimi tudi kakšna zelo stara?

»Samo lirične, vendar je težko točno določiti čas njihovega nastanka. Pravzaprav so nastajale do nedavnega, ko so še bili živi navade in način življenja, ki so vzpodbujali ljudsko pesniško ustvarjanje. Kot primer naj omenim zbiranje na vasi ob večerih ali pa planšarstvo, ki je skoraj izginilo in je večina planin opustelih. Tudi mladine je zelo malo, na drugi strani pa imata svoj vpliv tudi televizija, džuboks ipd.«

Ob vašem odgovoru se kar samo od sebe vsiljuje naslednje vprašanje, namreč v kolikšni meri je še živo rezijansko narečje in v čem je njegova dragocenost?

»Opazil sem, da marsikje govori po rezijansko tudi najmlajši rod, seveda če starši govorijo s svojimi otroki v domačem narečju. V knjigo »Rožice ziz Rezije« sem na začetku napisal uvod v rezijanskem dialektu, in to z določenim namenom. Rezijanom sem skušal dokazati, da so nastajale vrednote tudi v njihovi govorici. Včasih je slišati mnenje, da to ni pravi jezik, ker se ga ne da pisati. Vendar je resnica drugačna: katekizme, pisane v tem dialektu, poznamo že od konca 18. stoletja dalje. V njih najdemo mnoge stare besede, na primer za kraljestvo (— krajuska). Poleg tega sem našel več domačinov, ki so pisali v svojem narečju, na primer neki možakar na Solbici; ta si je zapisoval pesmi, ki jih je sam zlagal. Menim, da je odnos, kot ga imajo nekateri do narečja, nemogoč. V narečjih živijo lepe besede, ki bodo zamr-

le, če jih ne bomo reševali pozabljenja, posebej še v obrobni govori. Če greš med te ljudi, se moraš živeti vanje in se naučiti njihovega dialekta.«

Pri vašem delu opažamo, da se že vrsto let usmerjate predvsem na zapisovanje in raziskovanje ljudskih besednih stvaritev na zahodnem robu slovenskega jezikovnega območja.

»Res so mi bolj pri srcu »mejne« zadeve, poleg tega pa sem leta 1970 bil tudi v Porabju. Na skrajni zahodni del slovenskega narodnostnega ozemlja pa sem zahajal že pred vojsko. Načrtno sem začel avgusta 1940 v Teru, kot študent univerze v Padovi. Tam sem se tudi prvič srečal z Rezijankami, ki so bile poročene v Ter. Naj pripomnim, da je tersko narečje najbolj blizu rezijanskemu. Že leta 1938 pa sem obiskal Nadiško dolino, kraje ob reki Idrijci, Brezje, Prosnid pod Stolom, Učjò, in si tudi zapisoval pesmice. Nekaj sem jih objavil v listu »Brinjevke«. Po vojni pa zahajam tja stalno od leta 1962 dalje.«

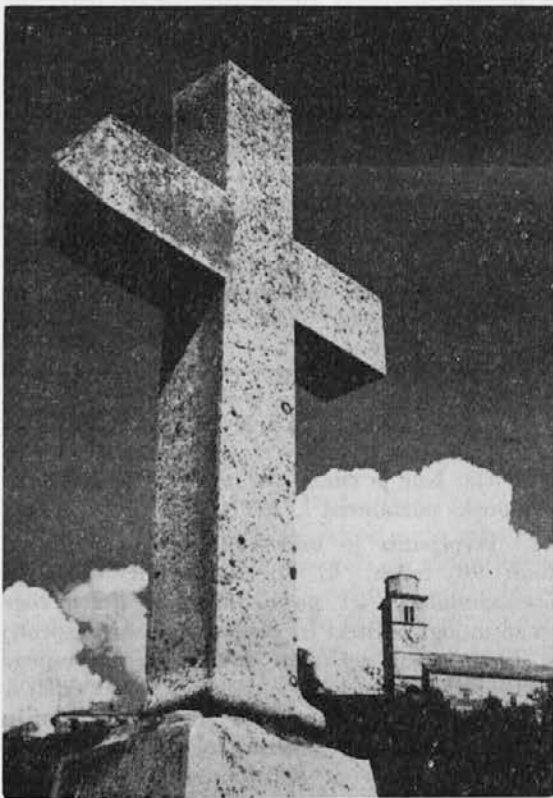
Ali obstajajo kakšni stiki, poleg tistih s strokovnjaki, med Rezijani in ostalimi Slovenci, ki živijo v Sloveniji?

»V Slovenijo večkrat prihaja »uradna« folklorna skupina iz Rezije, omeniti pa moram tudi nastop vaščanov iz Osojan pred časom v ljubljanskih Križankah. Prišla sta dva godca in več žensk, ki so zaplesale in zapele, ena pa je pripovedovala pravljice. To je bila folklorna skupina, ki je imela sama vaje, brez zunanjih posegov. Torej je instrumentalna folklor pri Rezijanih še živa, kar dokazuje tudi ena izmed pesmi v »Rožicah«, ki omenja Kafólovo »cítiro« (cítira — violina). Kafól, to je hišno ime za nekega sedaj že umrlega čevljarja, ki je igral na cítiro in je ta instrument tudi sam izdeloval.«

Za konec še eno vprašanje, kako pa je knjiga »Rožice ziz Rezije« bila sprejeta v Reziji?

»Najprej naj navedem primer neke ženske, ki je obžalovala, da »tiste, ki smo jo peli«, ni v knjigi. Moral sem ji pač dokazovati, da ne more biti vse noter, saj sem od skupno 500 pesmi odbral le 60. Župnijski list v Reziji, ki včasih natisne tudi kaj po rezijansko, pa je napisal, da se v imenu prebivalcev te doline zahvaljuje za izdajo knjige.«

Pogovor je priredil
Marko Vuk

knjige zavzemajo pesmi, objavljene v izvorniku in v prevodu v knjižno slovenščino. Zaključna beseda je napisana v italijanščini; na koncu je dodana še pregledna razlaga v italijanskem jeziku, ki bralcu pojasnjuje način izgovarjave in pisave soglasnikov, značilnih za rezijanski dialekt. Delo je ilustriral Miha Maleš.

Gre torej za knjigo, ki ni namenjena samo poznavalcem in ljubiteljem ljudske poezije, marveč tudi samim domačinom, neveščim branja knjižne slovenščine, ki naj bi z njeno pomočjo spoznali pravo vrednost svojega dialekta in izročila. O tem in podobnem je tekla beseda, ko smo pred nedavnim obiskali dr. Matičetovega na njegovem domu v Ljubljani. Zanimalo nas je najprej, kako je prišlo do zamisli za izdajo te knjige.

»Pri poslušanju in zbiranju pesmi v Reziji, bilo je to v letih 1965-66 — je najprej povedal urednik

Izogibanje znanstveni resnici je nedostojno za znanstvenika

(Dr. Nada Klaič: »Povijest Hrvata«)

Založba Školska knjiga v Zagrebu je izdala nedavno novo obsežno knjigo o starejši hrvaški zgodovini pod naslovom »Povijest Hrvata«. Napisala ga je vseučilišna profesorica dr. Nada Klaič. Delo, ki je tudi po zunanji opremi odlično ter bogato ilustrirano in opremljeno z zemljevidi, šteje okrog 600 strani. V uvodu pravi avtorica:

»Te ne ravno lahke naloge, da v večji sintezi prikazem zgodovino Hrvatov do 12. stoletja sem se lotila predvsem zato, ker sem menila, da hrvatskemu zgodovinarstvu manjka tako delo. Na pomanjkanje takega dela je opozarjalo že samo dejstvo, da je Šišičeva »Zgodovina Hrvatov« izšla pred več kot 40 leti in da javnost od tedaj ni imela možnosti, da v strnjeni obliki spozna napore hrvaške in jugoslovanske historiografije o tistem času... Bralec bo opazil, da se v prikazovanju hrvaške zgodovine — tako v podrobnostih kot v celoti — pogosto razlikujem od svojih predhodnikov. In to ne samo glede družbene in gospodarske problematike, ampak tudi v prikazovanju politične zgodovine. To predvsem zato, ker je slika hrvaške zgodovine do 12. stoletja, ki jo tu podajam, rezultat ne le mojega pojmovanja zgodovine, ampak tudi mojega odnosa do gradiva za razdob-

je kraljev Trpimirovičev. Ker sem napravila kritično analizo virov do 12. stoletja, nisem mogla pisati drugače, kakor da izpovedujem znanstveno resnico, do katere sem se prikopala bodisi z lastnim spoznanjem bodisi na osnovi rezultatov dosedanjega zgodovinarstva. Ravno v tej nalogi, to je v spoznavanju znanstvene resnice in v njenem izročanju javnosti vidim glavno nalogo zgodovinarjev. Izogibanje znanstveni resnici, njeno zamolčevanje ali potvarjanje smatram ne le za nepravilno, ampak tudi za nedostojno znanstvenika.«

Človek po takem uvodu začne z resnično radovednostjo brati obširno knjigo in je dejansko presenečen nad novo panoramo hrvaške zgodovine. Veliko tega, kar prikazuje Nada Klaič, nismo še nikoli slišali, marsikaj pa je sploh na novo odkrila, zlasti kar zadeva vladanje in usodo hrvaških kraljev. Pospravila je z marsikakšno trditvijo in izklopala iz virov presenetljiva odkritja. Hrvatje si lahko čestitajo k takemu zgodovinskemu delu. Želeti je le, da bi tudi Slovenci kmalu dobili tako kritično zgodovinsko knjigo naše najstarejše zgodovine, ki je morda še bolj polna potvorb in pomot kot hrvaška zgodovina, posebno ker so nam drugi iz nacionalne mržnje skušali čimbolj izničiti našo zgodovino.

Slovenski narod se množi prepočasi

Tisk v Sloveniji je pred kratkim objavil podatke o rezultatih ljudskega štetja iz leta 1971. Ti podatki so bili objavljeni precej kasneje kot podatki o istočasnem ljudskem štetju v drugih republikah Jugoslavije; ker pa je znano, da so Slovenci pri delu vestni, si ni mogoče misliti, da bi bili opravili ljudsko štetje bolj malomarno kakor v drugih republikah. Tako si lahko razlagamo dolgo zamudo pri objavi rezultatov za Slovenijo s kakšnimi posebnimi zapletljajmi, o katerih pa ni bilo nič povedano. Morda je šlo za kakšno načelna stališča do narodnosti oziroma do definicij posameznih narodnosti, morda pa tudi za kakšne druge zapletljaje.

Doslej sta le dve ljudski štetji zajeli celotno ozemlje republike Slovenije in sicer popisa v letih 1961 in 1971, kajti ljudski štetji v letih 1948 in 1953 nista zajeli prebivalstva v takratni coni B Svobodnega tržaškega ozemlja, ki se le od razdelitve tega ozemlja med Italijo in Jugoslavijo računa k Sloveniji oziroma (Bujski okraj) k Hrvaški. Zato so bili podatki o narodnosti za tisti dve štetji naknadno preračunani na sedanji obseg slovenske republike. Iz obeh tako rekonstruiranih ljudskih štetij v l. 1948 in 1953 ter iz enotnih ljudskih štetij v letih 1961 in 1971 je razvidno naslednje gibanje ter naraščanje ali upadanje drugih narodnosti in narodnih manjšin:

Narodnost	1948	1953	1961	1971
Skupaj	1.439.800	1.504.427	1.591.523	1.727.137
Slovenci	1.376.938	1.446.665	1.522.248	1.624.029
Hrvati	16.209	20.862	31.429	42.657
Srbi	7.311	11.711	13.609	20.521
Madžari	10.579	11.019	10.498	9.785
Italijani	22.140	4.036	3.072	3.001
Drugi	6.623	10.132	10.667	27.144

V oznako »drugi« so všeti ljudje vseh drugih narodnosti v Sloveniji, kot tudi tisti (ti podatki so vzeti iz »Naših razgledov« št. 5), »ki se niso izrekli za določeno narodnost v smislu člena 41 ustave — teh je bilo 1971. leta 12.522; potem so šteti sem občani, za katere ni bilo mogoče ugotoviti, kako so se izjavili (neznano).«

Podrobnejši objavljeni podatki o narodnosti v Sloveniji v letu 1971 so naslednji (v oklepaju je navedeno za primerjavo število tiste narodnosti v letu 1961):

Slovenci 1.624.029 (1.522.248), Hrvati 42.657 (31.429), Srbi 20.521 (13.609), Madžari 9.785 (10.498), Muslimani v etničnem smislu 3.231 (465), Italijani 3.001 (3.072), Crnogorci 1.978 (1.394), Makedonci 1.613 (1.009), Albanci 1.281 (282), Cigani (Romi) 977 (158), Čehi 445 (584), Nemci 422 (732), Rusi 302 (295), Avstrijci 278 (254), Poljaki 194 (222), Ukrajinci 143 (za leto 1961 ni podatkov), Bolgari 139 (180), Slovaki 85 (71), Judi 72 (21), Rusini 66 (384), Turki 53 (135), Romuni 43 (48), Grki 24 (50), Vlasi 5 drugi 307 (445), niso se narodnostno izjavili 3.073 (za leto 1961 ni te rubrike), »Jugoslovani« neopredeljeni po narodnosti 6.744 (2.784), »navedli so samo regionalno pripadnost« (npr. Štajerci, Kranjci ipd.) 2.705 (leta 1961 takih ni bilo ali takrat ni bilo te rubrike), neznano 2.964 (1.154).

Iz teh podatkov je razvidno, da se je število Slovencev v slovenski republici povečalo od ljudskega štetja v letu 1961 do ljudskega štetja v letu 1971 za 101.781 ali za 6,7 odst. Slovenci so sorazmerno manj narastli kot druge narodnosti v Sloveniji, kar je razvidno iz podatka, da je v istem razdobju celotno prebivalstvo Slovenije narastlo za 8,5 odst. Medtem ko se je število Slovencev, kot rečeno, povečalo za 101.781, se je povečalo število prebivalcev drugih narodnosti za 33.833. Čeprav je znalo, kot rečeno, drugo prebivalstvo l. 1961 v Slo-

veniji le 5 odst., je v zadnjem desetletju naraslo tako močno, da je znašal prirast skoro točno tretjino slovenskega. Medtem ko se je povečalo, kot omenjeno, število Slovencev v enem desetletju za 6,7 odst., se je povečalo število Hrvatov v Sloveniji za 35,7 odst., Srbov za 50,8 odst., Muslimanov v etničnem smislu za 59,7 odst., Črnogorcev za 42,9 odst., Makedoncev za 59,9 odst. in Albancev za 35,4 odst. Seveda zaradi priseljavanja, ne zaradi naravnega prirasta. Ti ljudje z juga so si našli v Sloveniji delo ali so se tja priženili.

V podatkih o popisu pogrešamo podatke, ali so všeti med prebivalstvo Slovenije tudi tisti Slovenci, ki so bili tedaj izseljeni (na delu kjerkoli zunaj) ali ne in ki jih je bilo kakih 65.000. Pač pa podatki omenjajo, da je bilo leta 1971 v vsej ostali Jugoslaviji okrog 69.000 Slovencev, približno 17.000 manj kot l. 1961. Vseh drugih prebivalcev razen italijanske in madžarske narodne manjšine pa je bilo l. 1971 v Sloveniji 90.322. Tudi tu ni navedeno, če gre pri priseljencih z juga za tiste, ki so se stalno naselili v Sloveniji ali za le začasno bivaajoče delavce. To bi bilo možno razbrati iz razmerja med moškimi in ženskami tistih narodnosti, a ti podatki še niso bili objavljeni ali pa jih niso zbrali.

Vsekakor so ti podatki taki, da morajo vzbuditi v ljudeh ki jim je kaj do prihodnosti slovenskega naroda, skrb. Slovenski narod se vse prepočasi množi v primerjavi z drugimi evropskimi narodi in zlasti v primerjavi s tujimi narodnostmi

Kot da te nima nihče več rad, zemlja...

Tone Kuntner pomeni enega najpristnejših in najčistejših pesniških glasov današnje slovenske poezije; njegove pesmi se odlikujejo po izrazni preprostosti in eleganci, to je pesniška govorica brez vsakršne retorične, formalistične in takoimeno »reistične« navlake, ki je značilna za mnoge druge mlade poete. Tudi on je še mlad, toda od vsega začetka si je iskal lasten, pristen izraz ter je hotel biti kar najbolj iskren. Zato so že prve njegove pesmi zbudile pozornost.

Kot pristen in iskren pesnik ni mogel drugače, kot da je tudi socialen pesnik, namreč v pomenu, da poje o tistem, kar vidi in kar ga obdaja — o tistem, kar je bilo njegovo prvo domače okolje, to je kmečki svet vzhodne štajerske, svet Slovenskih goric, kjer se je rodil in raste. Presunilo ga je preprosto in revno življenje kmetov v današnji družbi blaginje, njihovo garanje in vztrajanje na zemlji, katero večina mladih zapušča, usoda starih kmetov in kmetic, ki ne vedo, kaj bo z njimi, ko bodo tako onemogli, da ne bodo mogli več delati, in kaj bo po njihovi smrti z njihovo zemljo.

Ta pretresljivi, tragični svet slovenskega kmetstva je prišel do izraza že v prvi Kuntnerjevi zbirki »Vsakdanji kruh«, ki je izšla leta 1966, in posebno še v drugi »Lesnika«, ki je izšla pred tremi leti. Pred kratkim je izšla pri Mladinski knjigi njegova tretja zbirka pod naslovom »Mrtva zemlja«. V njej je dosegel še večjo čistost izraza kot v prejšnjih dveh zbirkah, še večjo preprostost in zgoščenost besede, hkrati pa tudi še večjo miselno in čustveno poglobljenost. Te njegove pesmi so predvsem kmečke pesmi, pesmi o slovenski kmečki usodi v naših dneh ter predstavljajo pretresljiv odmev na štiristoletnico velikega kmečkega upora, ki ga zdaj obhajamo. V teh novih Kuntnerjevih pesmih ni bojovnih parol in tudi ne tožb, to so slike, ki govore same po sebi, in če bi

na svojem ozemlju. Lahko si je že izračunati čas, ko bodo tuje narodnosti na slovenskem ozemlju dale polovico toliko prirasta kot Slovenci in tudi enak prirast. Številčni prirast Slovencev že od srednjega veka neprestano zaostaja za splošnim evropskim porastom prebivalstva. Še v začetku preteklega stoletja so bili Slovenci številnejši narod kot npr. Norvežani, ki jih je danes skoraj štiri milijone, Slovaki (ki jih je že skoraj 5 milijonov), Finci itd., a ob koncu srednjega veka so bili Slovenci celo številnejši narod kot npr. Švedi, ki jih je zdaj 7 milijonov. Strašno so nas razredčili turški vpadi, pobijanje med kmečkimi upori, kuge, neprestano izseljevanje, obe svetovni vojni, splavi in predvsem potujčevanje. Brez tega, upoštevajoč da bi število slovenskega prebivalstva naraščalo npr. v ritmu švedskega, slovaškega ali norveškega, bi moralo biti Slovencev danes okrog 10 milijonov. Tako pa je še daleč do »dveh milijonov Slovencev«, o katerih danes radi govorimo.

Zaskrbljiv je tudi podatek o padanju števila italijanske in madžarske narodne manjšine v Sloveniji. Kjer manjšine številčno upadajo, medtem ko se večinski narod množi — čeprav počasi — nekaj z odnosom med manjšinami in večinskim narodom ni v redu. Tam je v teku očitno ali skrito, hoteno ali nehoteno potujčevanje. To bi bilo treba raziskati. Ne moremo protestirati proti asimilaciji slovenskih manjšin v Italiji in Avstriji pa molčati ob krčenju avtohtonih manjšin v matični Sloveniji. Naj so vzroki za njihov upad tam kakršnikoli, tre- Naj so vzroki za njihov upad tam kakršnikoli, tre- je nehotena, je vedno krivična in zlo, v političnem in mednarodnem pogledu pa bumerang.

fj

posneli po njih slike na filmski trak tako, kakor jih prikazuje Kuntner, bi dobili pretresljiv film, ki bi ganil in ogorčil, kako da smo mogli Slovenci v drugi polovici 20. stoletja, prav v času, ko dozvedno iskreno obhajamo obletnico kmečkih puntov, dopustiti tako propadanje našega kmetstva.

V pesmi »Kot da te nima nihče več rad« poje Kuntner:

V tvojem srcu, zemlja,
v tvojem srcu se je naselila žalost,
ki se kot okužena voda nabira v studencu,
v tvojem srcu se je zaredila bolezen,
ki jo korenine dreves srkajo vase,
v tvojem srcu se je porodilo maščevanje,
ki se kot plaz utrga nad hišo,
v tvojem srcu, zemlja,
se je naselilo sovraštvo.
Kot da te nima nihče več rad,
kot da te nima nihče več rad.

V pesmi »Le vrata so odprta« pa izraža občutje ob zapuščenih kmečkih hiših:

Po plesni
in trohnohi
diši.
V zidu je volk,
pod je nagnit,
trami so črvi.
Po plesni
in trohnohi
diši.
V koči nikogar ni.
Nikogar,
ki bi ga pozdravil,
nikogar,
ki bi te povabil noter.
Le vrata so odprta
na stežaj.

Maks Jeza

Zadnji dan šole (odlomek)

Razrednik je bil miren in dostojanstven kot vedno. Sedel je za kateder, odprl razpredelnico in z znano široko gesto nataknil očala. Vsi so pričakovali, da bo začel s staro formulo, ki jo je ponavljal že vsa leta. Zadnjič smo omenili... Toda danes je molčal. Oči so mu nemirno begale po razredu, z obraza na obraz. Ustnice so mu lahno drhtele. Štel jih je. Potem se je komaj vidno nasmehnil:

»Dva in trideset vas je. V prvem razredu vas je bilo štirideset. Od fistih jih je prišlo do konca samo sedem. Vedel sem, da bo tako: Taki so pač zakoni življenja. Kolikokrat sem vam dejal, da je gimnazija vernica, neizprosna vernica. Kdor je prelahak, prazen, ga odpihne veter, kdor je preokoren pade med smeti. Tako je v življenju vsepovsod. Ostane le kleno zmo, ki bo uspevalo in rodilo sad. Na vas, ki ste ostali sem pa ponosen...«

Vstal je in se naslonil na kateder. Zopet je nekoliko časa molčal.

»Vi sedaj odhajate, jaz bom pa ostal. Še enkrat bom prehodil pot od prve do osme. Potem bom star, zelo star. Osivel sem v tem zidovju. Skozi fronto sem se prebil brez sivega lasu, tukaj sem v nekaj letih popolnoma osivel. Toda, če se ozrem naprej, moram reči, da je lepa ta pot. Izročijo ti razred mladih ljudi. Ta je prišel naravnost s paše oni z materinega naročja. Toda vsi so si na nek način

ke levjo kožo. In vrh tega mi piše ta paglavec pismo v francoščini, da ne razumem niti črke in moram iskati tolmača. Oh, taka mladina!«

Vsi so se gromko zasmejali.

»Da, tako rastejo in se odmikajo. Klopi so polne pustolovskih romanov. Šojo sovražijo, kar morejo. Potem pa se začno iz otrok luščiti ljudje, možje. Tedaj že veš: Ivan bo kemik. Vsak dinar izda za kemikalije in posodo. Oče se pritožuje, da noč in dan ždi nad svojimi povrelicami in da je zasmradil že vso hišo. Drugih knjig pa ne pogleda. Oskar bo gotovo slaven zemljepisec. Vse ve. O bogastvih Kamčatke ti govori prav tako naglo in brez zadrege, kot če ga vprašaš, koliko duš šteje Ljubijana. Vse ga zanima, Nansenova severna potovanja in nemška ekspedicija na Nanga Parbat. Jože bo pesnik. Njegove šolske naloge se lepo čitajo. Sicer mu pa bereš to že v očeh. Na svojo zunanost pa ne da veliko. Od časa do časa ga je treba spomniti, naj si osnaži čevlje. Toda kdo bi mu zameril? Saj vsi vemo, da stanuje pri kapucinih. Tako rastejo v višino in globino. Iz otrok postajajo fantje in mlade dame, ki s široko razprtimi očmi spoznavajo življenje. Mene je pa osamelosti kar strah. In potem kar nenadoma pride zadnji dan...«

Potegnil je z dlanjo preko čela in se bolešno nasmehnil.

»Zadnji dan. Navada je, da razredniki servirajo učencem na ta dan kopico naukov, ki pa žal le prehitro okostene in padejo v pozabo. Ne bom vam deklamiral donečih odlomkov iz Cicerona ali Hora. Dovolj smo jih premelevali. Ko smo v prvi gimnaziji čitali o svobodnem kralju, ki je sinovom v oporoko in uk lomil posamične palice, povezanih v snop pa ni mogel prelomiti, sem vam govoril prvič o slogi in ljubezni. Upam, da ni bilo zastoj. V teh osmih letih vas je nekaj tako čudno po-

vezalo. Morda te štiri gole stene z razgledom po mestnih strehah, morda kaj več... Sedaj se boste razšli. Toda ostanite si bližu. Naj vas družijo spomin na pozabljeno podeželsko mesto, na sivo stavbo koncem nerodno tlakovane ulice in na starega razrednika, ki je le eno želel: privzgojiti vam slogo in ljubezen. Trdno sem prepričan, da bo iz tega ali onega postalo kaj več. Stajti boste ob krmilu narodove ladje. V vaših rokah bo usoda vašega naroda. Takrat vedite, da je nekdo, ki je brezmejno ponosen na vas in ki vam budno sledi na vsak korak — vaš stari razrednik.«

Zopet je za hip postal.

»Še nekaj. Nisem samo utopist, fantazist brez tal pod nogami. V teh letih smo prebili tudi premnog grenak trenutek. Veste, da sem gospodaril neusmiljeno in z železno roko: če je šlo za čast razreda, nisem se oziral ne na levo, ne na desno. Upam, da ste me razumeli. Če pa je med vami kdo, ki je še vedno prepričan, da sem mu storil krivico, naj pove. Priznal bom in pred vsemi ga bom prosil odpuščenja...«

Obstal je in s pogledom iskal po obrazih. Vsi so molčali. Bili so nekateri, ki so ga preklinjali in mu obljubljali maščevanje. Sedaj so sklonili glave in se nervozno poigrali s kakim predmetom. Dvignil se ni nihče. Ta trenutek so rade volje pozabili na vse.

»Nihče? Torej še enkrat vam želim vso srečo v življenju. Ne pozabite pa, ko pridete na svobodna akademska tla, da je mladina edino upanje našega naroda...«

Potem se je dvignila Zora, dekle s plavimi lasmi, ki so jo imeli v razredu najrajši in mu brez besed izročila šopek rdečih nagijev. Vsi drugi so strumno vstali. Sedaj je razrednik zajokal...

Takoj nato je zvonilo.

podobni, vsi imajo tako velike oči, ki se nezaupno in zvedavo ozirajo vate in pričakujejo, da jim boš povedal nekaj velikega in lepega. In potem živíš z njimi. Otroci rastejo, razrednik pa nekam čudno zaostaja. Včeraj so ti nekoga zatožili, da je v mestnem logu stikal za pličjimi gnezdi, danes pa pride očka in mi ves razburjen pravi: »Kaj takega pa še ne, gospod profesor! Pomislite, ta in ta iz vašega razreda je pisal naši Tatjani, da jo ima rad, da noč in dan misli nanjo, da mu brez nje ni živeti, da... No, celo kolobocijo! In to takle otrok, ki je še moker pod nosom. Naša Tatjana pa vsa neumna. Obljubil ji je, da bo postal slaven raziskovalec in da ji bo prinesel iz Afri-

PIRHI IN DRUGE

Z Veliko nočjo je pri Slovencih povezanih mnogo izredno lepih ljudskih šeg in navad ter pobožnih obredov. Najlepši od teh zadnjih je bilo pač vstajenje — bilo, pravimo, kajti to, kar je zdaj ostalo od tega velikonočnega obreda pri Slovencih, je bore malo. Morda bo spet prišel čas, ko se bodo teologi zavedli, da igrata v verovanju veliko vlogo tudi čustvovanje in ljudska tradicija, ne pa samo razum in logika, saj čustvovanje in tradicija nista isto kot nerazumnost in zunanja navada brez duha. Pri nekdanjem vstajenju je slovenski vernik res občutil praznik Kristusovega vstajenja, zmago večnega življenja nad smrtjo in uničenjem, čutil je veselje nad svojim krščanstvom in srečo, da mu je dano verovati v Jezusovo vstajenje od mrtvih in v svoje zveličanje. To so bili trenutki ganljive, zmagoslavne zavesti, da je čudovito biti kristjan in verovati. Današnji suhoparni obredi tega čustva ne morejo nadomestiti, čeprav morda bolj naravnost spregovorijo razumu.

Tudi blagoslovitev velikonočnih jedi je izgubila svojo slikovitost in bila odrinjena na rob cerkvenih obredov, kot je sploh opaziti, da vse tisto, kar ni direktno v zvezi z verskimi obredi in količkaj diši po folklori, ne uživa simpatije cerkvenih reformatorjev. Vendar pa to ni vzrok, da bi Slovenci opustili vse svoje stare velikonočne šege. Nekatero čisto folklorne stvari so se morda že res preživele, druge, ki so polne nadčasovne poezije in doživljanja verskih skrivnosti s čustvom in srcem ali pa ljudskega veselja, pa se bodo in se morajo ohraniti. Med te velikonočne šege spada blagoslavljanje jedi, spada velikonočni žegen v nedeljo namesto navadnega zajtrka, spadata pirhi in pritrkavanje na velikonočno nedeljo iz veselja nad vstajalim Zveličarjem, pa tudi velikonočna potica in pršut s klobaso in hrenom.

Starši naj bi navajali otroke, zlasti deklice, da bi slovesno nesle blagoslovit velikonočne jedi v lepi košarici, izdelku ljudske obrti,

Kralj Alboin je bil na gori Matajur

Lado Premru je objavil v »Primorskem dnevniku« (31.3. in 3.4.) daljši članek, v katerem v poljudnem tonu in pod naslovom »Spoznajmo najprej sebe, potem šele druge« obravnava nekaj poglavij iz najstarejše slovenske zgodovine. Zaskuži si pohvalo za svoj trud, da bi bolj seznanil našo javnost z začetki naše zgodovine, glede na to, da je vsa naša sedanost in tudi prihodnost pogojena od zgodovine. Rad pa bi v nekaterih pogledih nekoliko dopolnil njegovo pisanje, ki ga je očitno naslonil na starejša zgodovinska dela; marsikaj, kar stoji v njih, pa so novejše zgodovinske raziskave že natančneje dognale in osvetlile ali vsaj postavile v močan dvom.

Eno izmed takih vprašanj so Iliri. Slovensko zgodovinopisje — in to ne velja samo za slovensko — je vse do pred kratkim (delno pa še danes) pretiravalo, kar zadeva njihov pomen za zgodovino današnjega slovenskega ozemlja, in jih je postavljalo predaleč na sever. Tako npr. nikakor ni dokazano, da so Iliri živeli na večjem delu ozemlja današnje Slovenije. Premru piše, da je ilirsko pleme Japodi živelo na sedanjem Notranjskem in po Krasu, toda prof. Aleksandar Stipčević, ki velja za največjega današnjega strokovnjaka za zgodovino in etnogenezo Ilirov, piše v svoji knjigi, ki je izšla 1. 1966 v italijanščini »«Gli Illiri», založba Il Saggiatore), da so živeli Japodi »na obsežnem ozemlju med Uno na vzhodu, Zrmanjo (antični Tedianus) na jugu in jadransko obalo (do IV. stoletja) na zahodu. Na severu so mejili na Histre.« (Stran 32). Histri pa so bivali v Istri, kateri so tudi dali ime.

To trditev opira Stipčević, kot vso svojo knjigo, na najnovejše in delno tudi lastne raziskave. Po njegovi rekonstrukciji zemljepisne razširjenosti ilirskih plemen so segali Iliri komaj do južnega roba slovenskega ozemlja (pleme Colapiani okrog Kupa-Kolpe na Hrvaškem in Jasi od Varaždina približno do Daruvarja. (Str. 34). To je razvidno tudi iz priloženega zemljevida. Tisti, ki tako radi pišejo o Ilirih na Dolenjskem in po ostali Sloveniji ter razširjajo Ilire celo na današnje avstrijsko ozemlje in še dalje na sever, se opirajo na teorije iz preteklega stoletja, ki ne gredo več v sklad z novjšimi dognanji, kot jih zastopa prof. Stipčević.

Ta pripominja že o Japodih, da »jih smatrajo nekateri zgodovinarji za mešano ljudstvo iz Ilirov in Keltoev« (stran 32). To trditev opira tudi na razširjenost materialne kulture. Po njegovem zemljevidu so bivali na Dolenjskem keltski Latobi.

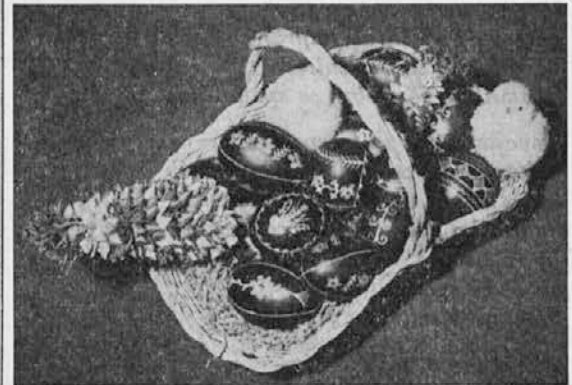
O Karnih, glede katerih piše Premru, da »so živeli na zahodnem delu današnje Primorske in da so se kasneje pomaknili bolj proti severozahodu, toje v današnjo Karnijo«, tudi nikakor ni znano, kaj še dokazano, da bi bili kdaj živeli tu na Primorskem. Tudi to je skoraj gotovo zmotna teorija, ki je nastala iz enačenja imen Karnija in Kranjska (Carniola), toda to temelji na zelo stari napačni etimologiji, ki je razlagala, da pomeni Kranjska pomanjševalnico iz Karnije (Carnia-Carniola). V resnici ima ime kranjske dežele skoraj gotovo drug izvor, ki je verjetno bližji imenu nekdanje Karantanije.

V drugem delu svojega članka omenja Premru v zvezi s selitvijo Langobardov v Italijo pisanje langobardskega zgodovinarja Pavla Diakona, da si je njihov kralj Alboin z neke zelo visoke gore na robu Italije ogledal deželo, ki jo je hotel zasesti. »Toda danes nihče ne ve, kje in kateri naj bi bil omenjeni hrib«, piše Premru in ugiba, ali ni to morda »Kraljiški vrh« ob cesti, ki je vodila preko Logatca, Hrušice in Ajdovščine proti Italiji, ali pa Nanos, ki so mu Italijani morda prav zaradi te domneve dali ime Monte Re. V resnici pa je Pavel Diakon mislil najbrž Matajur, za kar nam je pustil namig v svoji knjigi, namik, ki ga je velika večina zgodovinarjev doslej premalo upoštevala ali pa sploh ne.

Pavel Diakon pripoveduje: »Pravijo, da živijo na tisti gori, ki se od tedaj imenuje Kraljeva gora, divji turi: in temu se ni čuditi, ker sega s svojimi predgorji do Panonije, kjer živi mnogo teh živali. Neki verodostojen stari mi je povedal, da je videl na Kraljevi gori tako veliko turovo kožo, da je moglo na njej spati petnajst mož, eden poleg drugega.« Nedvomno so v Panoniji in tudi na tleh današnje Slovenije zares živeli turi, na kar spominjajo morda nekatera krajevna imena, npr. Turjak, čeprav najbrž ne tako fantastično veliki. Pač pa je malo verjetno, da bi bili živeli tudi na »zelo visoki gori«, na katero je jahal ali zlezal kralj Alboin.

Njegova pomota je posledica običajne »ljudske« etimologije, to je razlaga besed. Langobardom, ki so tedaj govorili severnogermanski jezik, je namreč ime Matajur nekaj pomenilo in sicer prav »divji« ali »mogočni turi«. Tur se namreč v starem severnogermanskemu jeziku imenuje tjórr (izgovori: tjur), mogočni ali močni pa se imenuje v istem jeziku máttta, mátt ali máttu. Ime Matajur so torej Langobardi razumeli ali si vsaj lahko tolmačili kot Máttjur (Mátt-tjur), Mogočni ali Močni tur. Temu je gotovo pripisati tudi tisto, kar je povedal stari Langobard Pavlu Diakonu glede velikanske kože, saj Mogočni tur je moral imeti po vsej logiki res velikansko kožo...

Iz tega sledi, da se je Matajur že sredi 6. stoletja imenoval ravno tako kot danes, pa tudi to, da je v takih zgodovinskih zapisih iz starodavnih časov včasih več povedano, kot se zdi na prvi pogled, treba je le iskati in se lotiti raziskav z za-

dostnim znanjem. Na žalost pa so zgodovinarji navadno veliki nevedneži v pogledu jezikoslovja in zlasti etimologije in se s tem celo postavljajo, češ »to ni moja stroka«. Toda z ozko specializacijo na eno samo stroko ali na eno samo področje določene stroke se ne pride nikamor. Znanstvenik mora imeti široko znanje, ki kombinira čimveč znanja z različnih strok, ki se med seboj dopolnjujejo. Včasih pa mu lahko pride navdih celo s kake dozdevno čisto tuje stroke.

Gora Matajur pride v poštev tudi zemljepisno, saj je za tistega, ki pride iz Panonije ali Slovenije v smeri nekdanje rimske ceste v Italijo, edina visoka gora, s katere se res vidi daleč v italijansko oziroma furlansko nižino. S tem pa je tudi že ugotovljena pot, po kateri so šli Langobardi v Italijo.

Končno še nekaj pripomb o Premruvovem pisanju o Obrih in Slovenih. Odkod ve, da so po odhodu Langobardov »Obri in Sloveni ali Slovenci skupno zasedli nove kraje« v Panoniji? O tem prav zares ne govori noben zgodovinski vir, to je gola in povrh neopravičena domneva nekaterih zgodovinarjev, ki so hoteli prikazovati Slovence kot od Obrov podjarmljeno ljudstvo ali celo njihove sužnje. To so trdili predvsem nekateri tuji, zlasti avstrijski in češki zgodovinarji, delno zaradi neznanja slovenske zgodovine, delno pa zaradi tega, da bi Slovence v tedanjem narodnem boju poniževali in slabili njihovo narodno zavest. In delno tudi zato, ker so menili, da se bo zdela zgodovina njihovega lastnega naroda ob tako ponižani slovenski zgodovini tem bolj svetla in gosposka. To pa je bilo s stališča današnje zgodovinske vede seveda otročje in neznanstveno, celo sramotno za znanstvenika. Res pa je, da je imelo precejšen učinek na Slovence in da je vzbujalo mnogim Slovcem manjvrednostni občutek glede naše zgodovine, ki sega vse do današnje generacije. K temu so pripomogli tudi nekateri slovenski zgodovinarji, ki so slepo prevzemali take teorije in jih celo zagovarjali. Zašle so skoro v vse naše šolske učbenike zgodovine in druge zgodovinske knjige.

(Dalje na 8. strani)

VELIKONOČNE ŠEGE

prekriti z doma izvezanim prazničnim prtom. Matere naj bi v nedeljo zjutraj pripravile slovenski žegen na mizi, z mesom, klobasami, hrenom, pirhi in potico ali belim kruhom, ki naj bi ga družina v prazničnem razpoloženju zavžila in ob njem trdneje sklenila svoj krog povezanosti, zvestobe in prijateljstva ter medsebojne pomoči. »Žegen« naj nam postane simbol tega novega družinskega duha. In zakaj ne bi še naprej trosili lupin blagoslovljenih pirhov okrog hiše, »da bi nas varovale kač«? Še vedno je veliko kač, veliko pa je tudi nevarnosti, ki so še hujske kot kače. Varovale naj bi nas tudi pred temi, seveda kot simbol in ob naši tihi molitvi, naj nam Bog prizanese s hudim v današnjem svetu, ki je tako poln hudega.

Matere in večja dekleta naj bi tudi posvetile posebno skrb barvanju in risanju pirhov, v duhu ljudske tradicije. Tudi pirhi ali pisanke so pravadni simbol vstajenja od smrti, iz groba, torej naše vere v Kristusovo vstajenje in

v naše lastno vstajenje na sodni dan. To je intimno povezano z verskim doživljanjem in versko simboliko. Pisanke so pri Slovencih simbol za to že od časa pokristjanjenja in po novejših razlagah je izraz pisanka direktno v zvezi z izrazom pasha ali pask — Velika noč. Rdeče in risane pisanke so, kot kaže, v navadi zlasti pri tistih narodih, ki so dobili krščanstvo iz Bizanca ali od gotskih morda arijanskih misijonarjev, čeprav se takrat še ni dokončno prijeo.

Brez šeg, brez praznikov in brez tradicije se ne da živeti. To so zunanji znaki človeške povezanosti v občestvo in človeškega veselja. K temu spadajo še prav posebno velikonočne šege. Motijo se tisti, ki menijo, da je bolje, da vse to izgine. Če bi izginilo, bi postalo naše življenje bolj revno na veselju in sreči, bolj pusto in prazno. Zato si ne dajmo tega vzeti. Prej ali slej bodo vsi spoznali, kako so te stvari dragocene.

Nove pesmi Edvarda Kocbeka

(Iz 1-2. št. revije »Prostor in čas«)

KAJ SEM ISKAL

Ali se še spomnite,
kako smo se zapodili navzgor
in si osvojili strmi hrib,
in kako si nismo odpočili,
marveč se zakadili naprej,
ali se še spomnite?
Spomnimo se, spomnimo se.

Ali se še spomnite,
kako smo zdrveli na drugi hrib
in ga v naskoku zasedli,
potem pa odvihrali naprej,
povejte, ali se spomnite?
Spomnimo se, dobro se spomnimo.

Povejte še to, ali se spomnite,
kako smo se zagnali na tretji hrib
in se nismo mogli več ustaviti,
kako smo oddivjali naprej, vedno dalje
in nismo več šteli vzpetin,
ali se še spomnite?
Spomniva se, spomniva se.

Ali še vesta, mila moja,
kako je zatem zravnala zemlja
in se odprla tuja ravnina
in ni bilo nobenega hriba več?
O, spomnim se, spomnim se.

In kaj mi je zdaj, bratec?
Kaj naj te še vprašam?
Zgubil sem spomin
in ne vem več,
kaj sem iskal.

OTROCI, PUSTITE MAMO

V velikem loku se je odbila od vozila,
da jo je vrglo kot top predmet na cesto,
tiho je obležala, le roko je vzdigovala,
z njo odpirala domača vrata,
torbica se je raztresla, vozila se ustavila,
iz njih lezejo užaljeni gospodje,
zastokala je, možu se opravičuje za zamudo,
nekdo ji v zadregi popravlja krilo,
tako nerodno si je privezala predpasnik,
z nogo pa venomer trza, kakor da ne more
odpreti shrambe, miličniki hitijo k njej,
z dlanjo dela kroge, že reže čebulo,
oči se ji vlažijo, rada bi jih oblisala,
nekdo zvoni na vratih, sinček iz šole,
vozila v koloni hupajo, preklemana ženska,
nekdo ji je glavo vzel v naročje,
mož jo je poljubil in ji povedal šalo,
ona pa je zaprla oči in začela sopsti,
voda je zavrela, ogenj je zasikal,
mudi se, zrezek cvrči v ponvi,
toaletne predmete so ji zbrali v torbico,
miza je pogrnjena, sedajo zanjo,
glavo je nagnila, danes ji ni dobro,
preveč je hitela, kolona se vedno daljša,
vozila vedno bolj nestrpna, mož jo krega,
že spet tvoji živci, lezi in zadremliji,
ona pa že leži, mlaka krvi narašča,
moramo napraviti zapisnik, roka ji je padla
na prsi, zaspala je, odpočila si bo,
beli človek jo je tiho pokrtil,
otroci, pustite mamo, zaspala je.

SPOMENIK

Vzdignil je glavo
in jo poslej drži
povzdignjeno od večera do večera,
do tod in nikamor naprej.
Sprožil je nogo za korak
in jo poslej drži vzdignjeno
od jutra do jutra,
od tod in nikamor naprej.

Potem je vzdignil obe roki,
kakor je bilo rečeno,
in ju obdržal razpeti
ves dan in vso noč,
do tod in nikamor naprej.
In tedaj smo čakali
na njegov mogočni in odrešni glas
ali pa na to, da bi odšel
pred nami pod slavolokom,
sapa pa se igra okoli nas,
do tod in nikamor naprej.

RAZGLAS

Zavod za raziskovanje človeka
je prišel do sklepa:
V človeštvu se je utrdila
doslej najbolj trpežna oblika človeka.
Imenuje se prazni človek.
Človek, ki se je docela pozunanjal.
Vse druge vrste podlegajo samouničevanju,
ker se preveč mučijo s svojim smislom.
Tuhtavci bodo torej propadli,
ker si izmišljajo zapletene rešitve
in ne vidijo zapeljivega žebnja na zidu.
Edini človek, ki bo preživel,
je torej prazni človek.
Njegov praznik se že začelja.

Kralj Alboin je bil na gori Matajur

(Nadaljevanje s 7. strani)

Zaradi verovanja v pravilnost teh teorij se mnogi slovenski zgodovinarji sploh niso lotili temeljitih raziskav, da bi odkrili resnico, saj se jim je zdelo, da so že drugi vse »odkrili« in da je treba le prepisovati in verjeti. Tako npr. mirne duše vedno spet pišejo, da so Langobardi pri odhodu iz Panonije sklenili pogodbo z **Obri in Slovenci** (Slovenci), da jim prepuščajo svoje dotedanje ozemlje, razen če bi se vrnili. Toda Pavel Diakon jasno pove, da so sklenili to pogodbo samo s Huni (Obri) in Slovenov sploh ne omenja. Tisti »in Slovenci« dodajajo razni zgodovinarji zato, da bi podkrepili svoje prej omenjene protislovenske teorije ali iz nevednosti. Toda tisti »in Slovenci« pomeni čisto izmišljotino in laž. Obri in Slovenci so bili dva ločena naroda z ločenim ozemljem, ki sta za določen čas sklenila zavezništvo z očitnim namenom, da bi si osvojila nova ozemlja, kot so sklenili Obri taka zavezništva tudi z drugimi narodi, npr. z Langobardi. Ko pa je postalo obrsko zavezništvo za Slovence nadležno, ker so začeli Obri tudi ropati in so ga tako prvi prelomili, so se Slovenci pod vodstvom Sama uprli, jih potolkli in odločilno oslabili obrsko moč. Obri niso bili od tedaj nikoli več vojaška velesila, čeprav so si po smrti kralja Sama (po 30 letih vladanja) spet upali siliti proti zahodu in napadati Slovence, Langobarde in Bavarce. A nikoli več jih niso mogli podjarmiti, pač pa so bili Slovenci tisti, ki so

zadali zadnji smrtni udarec Obrom, tako da so ti iskali pomoč proti Slovincem celo pri Frankih in res je prišla frankovska vojska, da jih je zaščitila.

Prav tako ne drži Premrujeva trditev, da je potem večji del Slovencev »krenil ob Savi in Dravi proti današnji jugozahodni Avstriji, manjše skupine... pa nižje v smeri Ljubljana - Primorska« itd. Danes je že čisto trdno dognano, da so Slovenci prišli s severovzhoda vzdolž Donave v današnje Doljno in Gornjo Avstrijo in da so se od tam širili proti jugu. Današnje Slovenijo so zasedli nazadnje in od severa, kar dokazujejo po ugotovitvah nekega slovenskega zgodovinarja tudi imena gora na Koroškem, katere so Slovenci najprej poznali od severne strani. Sicer pa so se po dognanjih novejših hrvatske zgodovine tudi Hrvati priselili na jugozahod današnje Hrvatske s severa in ne ob Savi in Dravi navzgor, kot je trdilo starejše zgodovinske pisje (glej zemljevide v knjigi Nade Klaič: »Povijest Hrvata«!) Jedro vsega dogajanja je ob Dolnji Donavi v tamkašnjih vdorih Slovenov na bizantinsko ozemlje. (Pri Slovincih je k takemu zgrešenemu pojmovanju veliko pripomogel Finžgarjev roman »Pod svobodnim soncem«, ki je plod fantazije, a ga mnogi zamenjujejo z zgodovino in bi prisegli, da je Izток zgodovinska osebnost!)

Ne bom se spuščal v nadaljnje Premrujeve trditve, ki so delno sprejemljive. Omenim naj le še njegovo pomoto, da so se Slovenci bojevali s Furlani. Tega naroda tedaj še ni bilo. Bojevali so se

z Langobardi, ki so imeli v oblasti današnje Furlanijo. V tem je bistvena razlika, ker Langobardov in Furlanov ne gre istiti. Vsi viri in predvsem Pavel Diakon govore samo o spopadih med Langobardi in Slovenci. Iz virov tudi ni mogoče dobiti nikakega potrdila za Premrujevo trditev, da so se Obri in Slovenci skupno bojevali v Furlaniji. Viri govore posebej o vpadih Slovencev in posebej o vpadih Obrov, če pa so skupaj napadali (npr. v Istri), to tudi pove.

Sicer dobronamerno in kot rečeno hvalevredno Premrujevo pisanje nehotе pomaga širiti in utrjevati pri naših ljudeh in pri tujcih napačno pojmovanje slovenske zgodovine. Ravno zaradi tega so se mi zdele potrebne te pripombe, s katerimi bi želel mimogrede odgovoriti tudi dr. Ninu Agostinetti, ki je sicer v svojem dobro mišljenem poročilu »Italijanska historiografija o Slovincih« (Srečanja, 33-34), tudi zapisal zgodovinsko neresnico: »Pri Diakonu je opaziti postopno poglobljanje spoznavanja Slovencev. Najprej jih istoveti z Obri (dejansko so bili njihovi sužnji), nato s Slovani (Karrantanci), potlej pa samo s Slovani.« Videti je, da tudi dr. Agostinetti zajema znanje o zgodovini Slovencev iz kalnih virov, ki sem jih prej omenil, čeprav se tega najbrž ne zaveda. Verjetno je Pavel Diakon čisto dobro vedel, kaj so Obri in kaj Slovenci in zakaj teh niti na enem kraju ne označuje za obrske sužnje, čeprav je kot sosed moral Slovence poznati, tudi če kot Langobard ni bil vedno objektiven do njih.

Drago Štoka vložil interpelacijo o radiu Trst A

Deželni poslanec dr. Drago Štoka je pred nedavnim predložil v deželnem svetu naslednjo interpelacijo z zahtevo po pismenem odgovoru: »V zadnjem času so se razširile vesti, ki jili potrjujejo tudi dejstva, da namerava italijanska (RAI-TV, zaradi splošnega gospodarskega varčevanja, skrajšati tudi sredstva, namenjena za slovenske oddaje radia Trst A. Z nameravanim sklepom se bo zelo otežkočilo redno delo te postaje. Radijska postaja je nedvomno zelo pomembna za kulturno življenje slovenske manjšine v Italiji, še posebej zaradi tega, ker manjšina nima na razpolago dovolj sredstev javnega obveščanja. Upoštevati je treba tudi obveznost vladnega komisariata in predsedstva vlade da namreč zagotovita določeno letno vsoto ravnateljstvu radiotelevizije izrečno za potrebe in poslanstvo radia Trst A. To jasno dokazuje, da ima radijska postaja v slovenskem jeziku pomembno vlogo pri zakonitih pravicah poslušalcev slovenske narodnosti.

Zdi se pa, da se je sedaj proračun, namenjen za slovenske programe, znižal za več kot

0 odst. Upoštevajoč gornje razloke nujno vprašujem deželni odbor, 1. ali je seznanjen z obveznostmi vlade in vladnega komisariata do radijske postaje Trst A in 2. kaj namerava storiti pri vladi in ravnateljstvu radiotelevizije, da si radijska postaja v slovenskem jeziku zopet pridobi tisto funkcijo, ki ji gre, to je, da bo mogla nadaljevati z neokrnjenimi programi ter s tem prispevati k vedno globljemu izmenjavanju kulturnih in človeških dobrin med tu živječima narodom, in še posebej h kulturnemu napredku slovenske manjšine.«

—○—

»JADRO« — GLASILO SREDNJE ŠOLE »IGO GRUDEN« V NABREŽINI

Tik pred velikonočnimi prazniki nam je prišlo v roke »Jadro«, dijaški list srednje šole »Igo Gruden« v Nabrežini. List izhaja v ciklostilirani obliki in v sedanji, aprilski številki sodeluje v njem okrog dvajset dijakov te slovenske šole. »Jadro« se deli na več rubrik, tako »Utrinki«, v kateri prevladujejo prispevki literarne narave, dalje »Znanstveni koticček«, »Dekliški koticček«, »Športni album« in rubrika »Za bistre glave«.

Razveseljivo je že samo število sodelavcev, še bolj pa dejstvo, da so mnogi pokazali precejšen čut za opazovanje in knjižno izražanje. Dijaško glasilo je gotovo pomembno dopolnilo šolskemu pouku in bi bilo prav, da bi nabrežinsko srednjo šolo posnemali tudi drugod na Tržaškem, kjer skoraj ni slišati o podobnih pobudah. Toplo priporočamo, da si »Jadro« preberejo tudi starši otrok, ki obiskujejo to šolo.

PREDSTAVITEV ANTOLOGIJE VINKA BELIČIČA

V ponedeljek, 16. t.m., je bila v prostorih Društva slovenskih izobražencev v Trstu predstavitev pesniške antologije z naslovom »Bližine in daljave« Vinka Beličiča. Srečanja, ki je poteklo ob dobri udeležbi in v prijetnem vzdušju, se je udeležil tudi avtor. Prišli so tudi mnogi njegovi kolegi iz šole, profesorji, ravnatelj in študentje. O knjigi je uvodoma spregovoril Saša Martelanc, nekatere pesmi pa je prebrala Matejka Maver. Nato je obširno spregovoril sam Vinko Beličič, in sicer o lastni u-

metniški poti. Zatem se je razvil razgovor, v katerega je poseglo veliko udeležencev.

Pesniška antologija »Bližine in daljave« je izšla v založbi »Mladike«, opremil pa jo je mladi slikar Edi Žerjal. Uvod v zbirko je napisal prof. Martin Jevnikar.

PISATELJ BORIS PAHOR V SLOVENSKEM KULTURNEM KLUBU

V soboto, 14. aprila, je bil med nami pisatelj Boris Pahor, ki smo ga povabili z namenom, da spregovori o svoji novi knjigi »Grmada v pristanu«. Nedavno tega je to delo izšlo, tako da smo si ga doma lahko že ogledali in laže sledili pogovoru.

Prof Pahor je človek, ki je sklenil obuditi mladini svet spomin na grozote vojne, na grenko doživetje Slovencev v času fašizma. To je tudi cilj »Grmade v pristanu«, ki je izbor odlomkov iz že objavljenih del. Nikoli ne bomo dovolj poudarjali, kaj se je dogajalo v vsem obsejnim pasu sredi civilizirane Evrope, koliko šovinističnih izgredov so utrpeli zavedni Slovenci, koliko procesov, koliko okrutnih mučenj! Posebno mladina onstran meje je o tem bolj malo informirana. Predavatelj, ki je občutil fašizem na svoji koži, je znal popisati to v globoko doživetih domanih in črticah, izmed katerih smo eno tudi prebrali. Sledila je debata.

Vsem bralcem in sodelavcem Novega lista želimo veselo Veliko noč. Obenem vabimo mladino na družabni večer, ki bo 28. aprila ob 19. uri.

HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH

Zadruga z neomejeno zavezo
sklicuje svoj redni letni občni zbor v
NEDELJO, 29. APRILA OB 10.00 URI
ki bo v združnem sedežu, Bazoviška
ulica št. 2, na Opčinah
Upravni odbor

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Ivan Pregelj

TOLMINCI

V petek 27. t.m. ob 20.30 v gledališču »G. Verdi« v Gorici

—○—

Slovenska skupnost vožči vsem Slovincem
veselo Veliko noč!

Slovenska skupnost ob dnevu osvoboditve

Izvršni odbor Slovenske skupnosti je na svoji seji dne 18. aprila izjavil naslednje:

»Ko te dni praznujemo 25. april — spominski dan zmage nad nacizmom in fašizmom — se s hvaležnostjo in občudovanjem spominjamo vseh naših slovenskih rojakov, ki so šli v boj z velikimi ideali v srcu. Ob mnogih uradnih slovesnostih na dan 25. aprila ne smemo pozabiti žrtev, ki smo jih kot pripadniki slovenskega naroda prinesli na oltar skupnega boja proti sovražnikom, ki so iz nas hoteli napraviti sužnje, godne za koncentracijska taborišča in morišča. Če je v Italiji in v Evropi zavladal demokratični red nad diktaturo, smo k temu pripomogli s svojimi ogromnimi žrtvami tudi Slovenci.

Ne moremo in ne smemo kot Slovenci mimo tega važnega praznika. Na svečanostih, ki bodo za ta praznik, pokažimo drugim državljanom

in sebi, da smo najprej Slovenci, in da bomo Slovenci ostali na tej zemlji le, če bomo čimbolj enotni v ljubezni do svojega naroda in jezika. Ohranitev svojega jezika, ljubezen do svoje zemlje in naroda: to naj nam bo stalno v srcu pri našem delovanju in nastopanju v javnosti.

V skladu s tem se Slovenska skupnost priključuje splošni zahtevi, po razpustu fašističnih organizacij.«

—○—

OBČNI ZBOR KMETIJSKE ZADRUGE

Kmetijska zadruga v Trstu, ulica Foscolo 1, obvešča svoje člane, da bo redni občni zbor dne 24. aprila ob 18. uri v Prosvetnem domu na Proseku (Sosičeva hiša).

Vabimo na udeležbo tudi v primeru, če člani niso prejeli osebne vabila, glede na pošto stavko.

IMENITNA IZVEDBA GOLARJEVIH »DVEH NEVEST«

V okviru proslav 50-letnice ustanovitve mladinskega društva na Opčinah, je v nedeljo dramska skupina prosvetnega društva »Tabor« žela na prenovljenem odru Prosvetnega doma velik uspeh. Nedvomno pomeni uprizoritev Golarjeve veseloigre »Dve nevesti« pomemben premik te zvrsti kulturno-prosvetne dejavnosti pri nas, kajti po dolgem času smo imeli priložnost videti precej sproščene igralce in to po zaslugi režijske zasnove, ki je vnesla v igro precej sodobnega duha: Anton Petje, znani igralec Slovenskega stalnega gledališča, je razmeroma šibko Golarjevo delo obogatil s sodobno odrsko domiselnostjo in s privzdignjenim podajanjem, tako da je sicer dobra openska dramska skupina zaživela na odru v prej neslutem sijaju. S svojim prijemom je režiser Petje znal doseči od igralcev za njihovo igralsko skromno kulturo imenitne rezultate, odvzel jim je tisto že odbijajočo zadržanost in nerodnost, ki izvira iz naturalističnega načina podajanja in takò zvalil z njih mestoma skoraj neugnan temperament. Kaže, da so bile režiserjeve teatske domislice vseč ne samo občinstvu, ki je, kot že dolgo ne, navdušeno nagradilo izvedbo, ampak tudi igralcem samim, ki so dali predstavi nemajhen prispevek. Njihova igra je bila dovolj sinhrona, komedijski ritim pa je tekel zelo gladko. V luči režiserjeve zamisli gre pohvaliti predvsem Dragotina Daneva ter Viktorja Sosiča in vse ostale izvajalce: Antona Kalca, Božico Čukovo, Lučko Križmanovo, Stanka Hrovatina, Marina Kralja, Ljubo Košutovo, Metko Kacinovo ter Igorja Malalana. Scensko zasnovo sta prispevala Atilij Kralj in Rinald Vremec.

Vr

Mladina

Kakšen je tvoj življenjski cilj?

To vprašanje smo zadali študentu višje srednje šole v Trstu z namenom, da bi si izpopolnil predstavo o miselnosti in življenjskih ciljih današnje mladine med našo manjšino. Fant nam je rad odgovoril, želel pa je ostati anonimni.

—o—

Mislím, da je ravno v zadnjih letih gimnazije čas, ko si lahko študent začrta neko pot v prihodnost, ker se pač v tem času prične zavedati lastnih sposobnosti. Ker tudi sam dobro poznam svoje zmogljivosti in nadarjenost, bi se rad po maturi posvetil modernim jezikom. V šoli sem se doslej lahko učil samo nemščine, ki je bila vedno moj najljubši predmet. Obenem pa sta me vedno privlačevali tudi angleščina in francoščina. Nameravam torej na kakršenkoli način uporabiti to osebno nagnjenje do tujih jezikov, ker sem prepričan, da mi bo v življenju nudilo veliko zadoščenja, predvsem pa koristi. Priznam, da je za dijaka klasične gimnazije taka odločitev malo nenavadna, vendar mislim, da mi bo v novem študiju gotovo koristila splošna jezikovna osnova, ki sem si jo pridobil na tej šoli.

Na klasično pa sem se vpisal zato, da bi šel potem študirat slavistiko. To idejo sem potem iz raznih razlogov opustil. Ravno mentaliteta in kultura pa, ki sem si ju pridobil na klasični, me danes usmerjata tudi k nekemu bolj določenemu življenjskemu cilju. Tak cilj pojmujem predvsem v neki moralni izpopoln-

tvi samega sebe in pa v osebnih idealih. Mislím, da vsakdo, ki si zastavi nek moralni življenjski cilj, hoče s tem najprej odpraviti svoje osebne napake in pomanjkljivosti, si ustvariti nove sposobnosti in pa določen odnos do družbe, v kateri živi. Nek osebni etični cilj, kateremu zelo rad posvečam svojo pozornost, je perfektno poznanje materinega jezika. To pa ne mislim v nekem izključno šolskem smislu, pač pa kot pravi življenjski smoter. Saj sem že prej omenil, da sem nekoč mislil na slavistiko in to ravno zato, da bi čimbolj zadostil tej svoji želji. Pa četudi se v svojem življenju ne bom ukvarjal s to vedo, je v meni še vedno ostal namen, da bi slovenski jezik čimbolje obvladal. Lahko torej rečem, da sem se poklicno odločil za nemščino in angleščino, etično, pa za slovenščino.

Kaj ti pomeni slovenstvo?

Delno sem na to že odgovoril. Vsekakor sem zelo navezan na vse, kar je pristno slovenskega, in to tudi podpiram. Saj smatram to tudi za svojo osebno dolžnost. Tukaj mislim predvsem na lastno iniciativo in podjetnost v vrstah slovenske mladine na Tržaškem. To slovenstvo pa pojmujem in si želim, da bi bilo ena sama samostojna skupnost, ki bi bila predvsem in samo slovenska, kar bi gotovo krepilo njeno samozavest, pa tudi odpornost. Razumljivo je, da taka strnjena skupnost ne more računati na veliko število zvestih pripadnikov, prepričan pa sem, da je ravno taka »zastražena« čistost vitalna moč za njeno trajno ohranitev.

Kakšen svet si želiš?

To je najobičajnejše vprašanje med današnjo mladino in zato sem nanj toliko bolj pripravljen odgovoriti. V tem pogledu me zanima predvsem socialna ureditev sveta, ki je danes najbolj obravnavana tematika. Družbeno si namreč želim zelo enak svet, v katerem naj bi se upoštevala suverenost posameznika bodisi glede njegovih materialnih pa tudi duhovnih vrednot. Socialna ureditev sveta naj bi torej obstajala predvsem v materialnem vprašanju, ne da bi bile pri tem poteptane duhovne vrednote. V verskem pogledu pa mislim, da bi se morali verniki danes otresti nekdanje tradicionalnosti, ker takšna Cerkev ne priteguje velikega števila ljudi. Nasprotno, jih celo od sebe oddaljuje.

Odnos kristjana do vere, naj bi bil drugačen in bi potemtakem Cerkev gotovo dosti uspešneje izvrševala svojo nalogo. Kristjan naj ne bi sprejemal vere v Boga kot neko dolžnost, ki »so mu jo ob rojstvu naložili«, da bi vestno (ali pa ne) opravljal vse, kar se od vernika zahteva. V takem primeru je vera nekaj preveč navadnega, vsakdanjega, kot vsaka »dolžnost«, a dobro vemo, da vsi svojih dolžnosti ne opravljamo vestno. Vera mora postati torej za kristjana neko življenjsko bistvo, po katerem bi čutil potrebo in si lahko ustvaril iskren odnos do »verske skrivnosti.« Prepričan sem, da bi potem vsakdo dosti boljše razumel, da vera ni nekaj, kar človeka obremenjuje ali omejuje, pač pa da ga pusti zelo svobodnega, samo da jo v vsakem primeru tudi upošteva.

F. R.

Iz Goriške

Števerjan

MAJSKA PROSLAVA

Prosvetno društvo »Briški grič« iz Števerjana bo tudi letos priredilo proslavo 1. maja, ki se bo začela 29. aprila ob 11. uri z odprtjem razstave knjig. Odprli bodo tudi vinsko razstavo, nato pa bo sledil nastop folklorne skupine Slovenskega dijaškega doma iz Trsta, 1. maja ob 16. uri bo ljudsko zborovanje z govori in zatem nastop godb na pihala iz Prvačine in Nove Gorice. Po zborovanju je na vrsti ples.

6. maja bo Dan mladine. Spored bo obsegal planinsko-orientacijski pohod z začetkom ob 8. uri dopoldne na Valerišču, popoldne ob 14. uri pa bo »ex tempore«, ki ga priredi Mladinski krožek iz Gorice. Ob 17. uri se bo začel športno-kulturni program, v katerem bodo nastopili folklorna skupina iz Sovodenj, otroška folklorna skupina »Dom-Gorica«, pevski zbor »Briški grič« iz Števerjana in kotalkarji.

Razstava knjig in vinska razstava — poslednjo prireja Odbor vinogradnikov iz Števerjana in Oslavja, bosta trajali vse dni, prav tako pa bo deloval bogat srečolov.

V PUNTARSKI SPOMIN

Mladinski krožek Gorica bo priredil 6. maja ob 14. uri »dan mladine« v Števerjanu in »ex tempore« v okviru praznovanj kmečkih puntov. Sodeluje mladina od 14. leta dalje.

Prejšnjo nedeljo opoldne pa je bila pri Svetem Ivanu maša v spomin tolminskih puntarjev. Dva izmed njih sta pokopana na nekdanjem pokopališču pred cerkvijo. Med mašo je msgr. Močnik orisal podobe tolminskih puntarjev. Po maši je bil obešen spominski venec na desni strani cerkvenih vrat. Pevski zbor pa je zapel dve ubrani pesmi zadušnici.

Bila je skromna, a prisrčna spominska slovesnost na težke dni naših dedov.

Rupa VAŠKI PRAZNIK

Kakor smo pred časom javili v Novem listu, bomo tudi letos praznovali že tradicionalni domači »praznik frtalje sv. Marka«. Obhajali ga bomo v nedeljo 29. aprila ob 15. uri pri cerkvi.

Naš vaški praznik je postal prav priljubljen pri domačinih in pri sosedih. Prireditelji, to so člani pevskega zbora Rupa-Peč, se zavedajo, da ta praznik ni samo za zabavo, ampak da mora imeti tudi nekaj kulturnega sporeda. Slovenska beseda in domača pesem bosta v vrvežu atomske dobe utrdili ljubezen in vezi do našega doma in roda.

Letos bomo imeli v gosteh, kakor po navadi, naše rojake iz Števerjana, ki bodo pod vodstvom požrtvovalnega Lojzeta Hledeta s pesmijo in muziko dvignili naša srca.

Med moškimi zbori bodo nastopili Fantje izpod Grmade, moški zbor iz Opatjega sela, zbor Filej iz Gorice in drugi.

SINDIKATOVO SPOROČILO

Sindikata slovenske šole, tajništvo Gorica, nam je poslalo sledeče sporočilo o svojem delu:

»Na svoji zadnji seji je odbor Sindikata šole pretresel vrsto vprašanj, ki zanimajo šolsko življenje na Goriškem. Člani odbora so razpravljali o delovnem šolskem odboru in o njegovih nalogah. Pogovarjali so se o proslavi obletnice tolminskega punta, ki bo v soboto 28. aprila v Tolminu in na katero so vabljeni tudi slovenske višje srednje šole v zamejstvu. Sindikat je za to zainteresiral ravnateljstva višjih srednjih šol na Goriškem za potrebne korake pri odgovornih šolskih oblasteh. Sindikat je nadalje vzel na znanje opravljeni izpit štirih kandidatov za ravnateljska mesta slovenskih višjih srednjih šol v Trstu in Gorici. Odbor si bo dalje prizadeval za nastavitve pomožne tajnice na srednji šoli v ul. Randaccio. Člani odbora so še razpravljali o v parlamentu izglasovanem zakonu Belci - Škerk za ureditev slovenskega šolstva. Določili so tudi predstavnika sindikata v komisijo za nastavitve profesorjev. Ob koncu so odborniki še poudarili potrebo po utrditvi članske zavesti v sindikalni organizaciji ter po okrepitevi in razširitvi članstva.

KONCERT

V soboto 14. aprila smo poslušali v Gorici na Travniku v cerkvi sv. Ignacija, orkestralni koncert Glasbene matice iz Trsta. Vodil ga je Oskar Kjuder, kot solist na orglah pa je nastopil naš znani orglar mojster prof. Hubert Bergant.

Izvajanje je bilo odlično, posebno pri prvih dveh točkah sporeda. Bergant se je ponovno izkazal za mojstra orgel, navdušeno priznanje je izzval pri Haendlovem koncertu v g-molu.

Le škoda, da je bila udeležba zaradi neprimerne urnika bolj maloštevilna. Tudi nezakurjena cerkev ni dobro vplivala.

SOŽALJE

Svet staršev na osnovni šoli v ulici Randaccio v Gorici izraža težko prizadeti družini Waltritsch iskreno sožalje ob smrti gospe Mirande, članice omenjenega sveta.

Gorica, 17. aprila 1973.

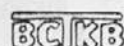
STALIŠČA TRETJE STRANI V JUŽNEM VIETNAMU

(Nadaljevanje s 3. strani)

razum neugoden za Južni Vietnam, zlasti za civilno prebivalstvo obeh njegovih con. Ljudje so zaradi negotovega miru obupani, o kakšnih demokratičnih svoboščin ni govora, hudi oboroženi spopadi se nadaljujejo. Po njegovem mnenju je vzrok takemu stanju dejstvo, da obe coni Južnega Vietnama nista aktivno sodelovali na mirovnih pogajanjih. Minh je dalje izjavil, da je pripravljen voditi tretjo silo, če mu bodo to zaupali, vendar ne zaradi morebitnega poziva generala Thieuja ali začasne revolucionarne vlade. Obžaloval je tudi, ker na pogovore v Pariz o vzpostavitvi Narodnega sveta niso poklicali tretjega partnerja, ki naj bi sodeloval v njem, to je južnovietnamskih nevtralecev. Zatrdil je, da je resnični predstavnik mirovnih sil »tretja stran«, saj je vedno predstavljala tisti del ljudstva, ki ni hotel vojne in si je želel miru, medtem ko za dve vojskujoči se sili tega ni mogoče reči. Dejal je, da je treba najprej zagotoviti demokratične svoboščine, in to v obeh conah Južnega Vietnama, kajti ljudstvo do danes ni imelo možnosti svobodno izraziti svojo voljo in politične težnje. Dodal pa je, da začasna revolucionarna vlada, vsaj deklarativno, priznava obstoj tretje politične sile na celotnem ozemlju Južnega Vietnama, medtem ko Van Thieu govori samo o dveh straneh, njegovi in komunistični. Narodni svet naj v skladu s pariškim sporazumom izvede volive v ustavodajno skupščino, ne pa za predsednika republike, na čemer vztraja diktator Van Thieu, ki si na vse kriplje prizadeva ostati na političnem prizorišču. Minh poudarja, da je za samoodločbo ljudstva v Južnem Vietnamu potrebno sprejeti novo ustavo, ki jo lahko izdela samo ustavodajna skupščina.

»Veliki« Minh končno meni, da ni upoštevan 11. člen sporazuma o miru, ki jamči osnovne svoboščine ljudstvu Južnega Vietnama. O tem pravi dobesedno: »Če bi ta člen mirovnega sporazuma spoštovali, bi se položaj v hipu spremenil. Ko sta podpisali sporazum o miru, sta obe južnovietnamski strani istočasno priznali, da južnovietnamskega prebivalstva ne predstavljata samo oni dve, ampak tudi tretja, nevtralna stran. Zato nikakor ni prav, če samo oni dve odločata o bodoči usodi Južnega Vietnama. Velika zasluga pariškega mirovnega sporazuma je prav v tem, ker je priznal tretjo politično silo, zato bi moral biti Narodni svet sprave sestavljen iz treh enakih delov. Obžalovati moramo, ker tretja sila ni jasno definirana. Vendar je pri takem sporazumu važen duh, ne samo črka. Menim, da bi mogla biti prav tretja stran jamstvo tega duha sprave in pomirjenja. Dalje bi morala tretja stran dobiti vlogo arbitra in pomirjevalca, vendar tega ne bo mogla doseči, če ne bo postala dejanska politična sila, ki bo predstavljala večino južnovietnamskega prebivalstva.«

Iz teh besed je torej razvidno, da ima »Veliki« Minh velike možnosti za politični nastop v Južnem Vietnamu, vendar to ni odvisno samo od njega, marveč predvsem od obeh vojskujočih se strani v tej državi: namreč od dejstva, ali sta tudi v resnici pripravljeni na vzpostavitev miru v obeh delih Južnega Vietnama in na zagotovitev demokratičnih svoboščin, ki naj omogočijo začetek nemotenega življenja in razvoja južnovietnamskega prebivalstva ter uresničitev pogojev za dejansko samoodločbo tega ljudstva.

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

Glavnica L. 600.000.000 - Vplačana glavnica in rezerve L. 343.000.000

Vloge na hranilne knjižice in tekoče račune - zbiranje prihrankov za otroke (TKB hranilčki) - neprekinjena blagajna - varnostne skrinjice - Krediti na tekočih računih - kratkoročna menična posojila - Petletna posojila na stvarna jamstva

Menjalnica - Izstavljanje bančnih dovoljenj za uvoz-izvoz

T R S T - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

tipo

graphart

rossetti 14 tel. 772151 ts

GOSTILNA

Ostrouška

T R S T - Ulica S. Nicolò, 1 - Tel. 37-918

URARNA IN ZLATARNA

MIKOLJ

TRST - Campo S. Giacomo, 3 - Tel. 795.881

Bogata izbira švicarskih ur in lično izdelane zlatnine

Znana trgovina čevljev

KOŠIČ BENEDIKT

vošči cenj. odjemalcem veselo Veliko noč
GORICA - RASTEL Tel. 51-62

AGRARIA

(PRI DARKOTU)

GORICA

Ul. Carducci (Gospoka) 45

Trgovina vsakovrstnih kmetijskih, vrtnarskih kletarskih in hlevskih potrebščin semen in žnojil vošči odjemalcem veselo Veliko noč

Katoliška knjigarna

GORICA - TRAVNIK

Piazza Vittoria

PAPIRNICA KNJIGARNA DEVOCIONALJE

Na drobno in na debelo - Bogata izbira

TRGOVINA NA DROBNO
IN NA DEBELO

Keržè

T R S T - Trg S. Giovanni, 1 - Tel. 35-019

Emajlirani štedilniki in peči najmodernejših oblik za vsa goriva. Popolne opreme za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (inox) jekla, itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki, dekorativni predmeti umetne obrti od keramike do brušenega stekla. Lestenci ter vseh vrst električne luči klasične in moderne oblike

PRODAJA TUDI NA OBROKE

PODJETJE

ČUK

GORICA

Trg Cavour, 9 - Tel. 35-36

Corso Verdi, 54 - Tel. 21-60

Kmečka banka

r.z. z o.j.

GORICA

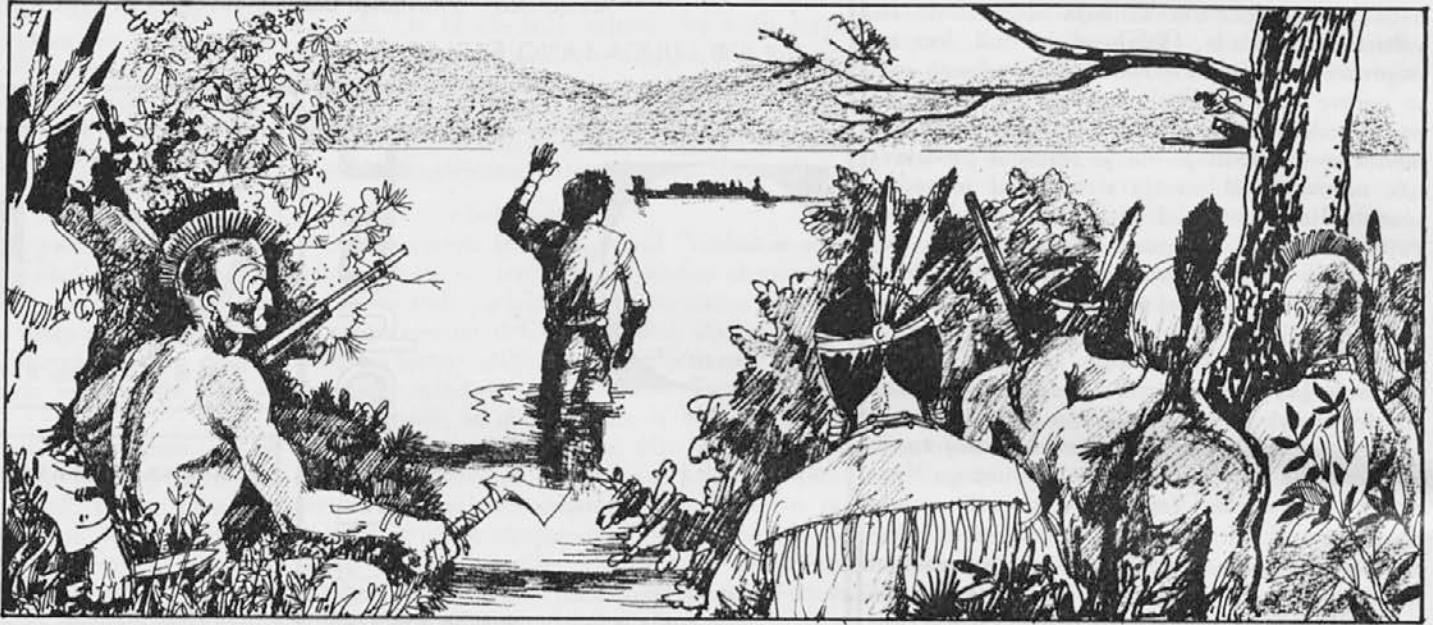
ULICA MORELLI, 14 - TELEFON 22-06

Ustanovljena leta 1909

29

Po Conradu Richterju
prireja Olga Ratej, riše Melita Vovk-Štih.

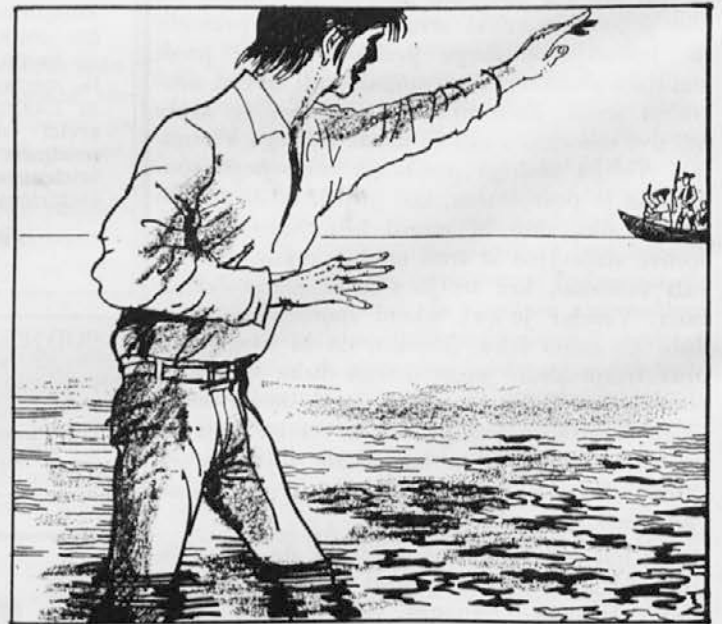

57. »Pst! Čoln na obzorju!« Beli sin je začutil vročo rdečico v obrazu. Hitro je vstal. Grenki ga je potisnil nazaj: »Ne hiti, je še daleč! Hrapava skorja ga je opazil. Velik čoln je, plitev in nabit do zadnjega kotička.« Beli sin si je popravil srajco in se spustil v vodo, tako ga je imelo, da bi se tisto čudovito, kar ga čaka in kar mu je namenjeno — veliko, enkratno junaštvo! — že končno dopolnilo. Voda je bila topla, ko je do pasu zabredel vanjo, vendar ga je po hrbtu zazeblu. Ozrl se je po goščavi. Vsi so se poskrili in tiho prežali. Čutil je njihove poglede, napeto pričakovanje je čutil med listjem, videl pa ni nikogar od svojih.

Čoln je bil večji, kot je domneval. Tovor se je videl in bilo je več ljudi, kot je računal. Za trenutek se mu je od vneme stemnilo pred očmi, ko je pomislil na kup skalpov, ki bodo kaj kmalu na tem bregu. Upal je, da jih bo nekaj tudi sam deležen, saj brez njega bi vsi ostali praznih rok. Ponosno so mu zadržetale nosnice, ko si je rekel »zdaj« in dvignil roke, zajel sapo in po jengvejsko zakričal čez vodo: »Halo! Na pomoč! Slišite! bratje, na pomoč!« In spet je zajel sapo in spet zakričal: »Vaš sem. Anglež! Belo kožo imam kot vi! Pomagajte mi, rešite me!«

58. Zdelo se je, kakor da se čoln kani zaustaviti. Možje so popustili vesla in krmilo. Rečni tok je nesel čoln bliže k bregu. Potniki so negibni in osupli strmeli v dečka. Kmalu so bili že tako blizu, da je Beli sin lahko razločil nekaj žensk med njimi. Povzel je s tožečim glasom: »Mamice! Vzemite me s seboj... Ne puščajte me samega v divjini. Glejte, bele kože sem. Mamice, usmilite se me, drugače bom moral tukaj umreti!« Slišal je glasove moških in žensk, ki so se mešali v jeznem prepiru. Večino besed je razumel. Nekateri so mu verjeli, to so bili ženski glasovi, drugi, moški, pa so govorili o pasti in zahtevali, da veslajo

naprej. Niso mu zaupali, temu sumljivemu dečku, ki je stal v reki in krilil z rokami. Kaj bi počel beli deček tukaj, so govorili. Ali ni rekel »bratje« in »mamice«, kakor govorijo rdečkožci? Neki mož je pribil, da ima dovolj sočutja in mu ne bo nasedel. On da falotu ne bo verjel, četudi bi držal biblijo v roki. Tedaj pa se je oglasila ena od žensk in jih vse skupaj ozmerjala za slabice in strahopetce. Pridvignila je rob krila in se odločno prestopila h krmilu. Če so se vsi podelali v hlače, je rekla, ona se ni, vzela bo krmilo v svoje roke in rešila siromaka.

B
E
L
L
I
S
I
N